

JEDNA SPOLEČNÁ VÍRA

PŘEDMLUVA

O Ridvánu 2002 jsme se na náboženské představitele světa obrátili s otevřeným dopisem. Tento náš čin vycházel z toho, že jsme si uvědomovali, že pokud nedojde k rozhodnému zastavení choroby sektářské nenávisti, vyvstává hrozba sužujících důsledků, které se dotknou téměř všech oblastí světa. Dopis s vděčností oceňoval úspěchy mezináboženského hnutí, do něhož se Bahá'í věřící snažili přispívat od raného období po jeho vzniku. Máme nicméně pocit, že musíme otevřeně říci, že má-li se náboženská krize řešit s onou vážností, s jakou s ohledem na ostatní předsudky postihující lidstvo probíhá, musí v sobě organizované náboženství najít obdobnou odvahu k tomu, aby se povzneslo nad zažitě představy, které jsou dědictvím dávné minulosti.

Vyslovili jsme především své přesvědčení, že nastal čas, kdy se náboženští představitelé musí poctivě a bez dalších vytáček postavit tváří tvář hlubším důsledkům pravdy, že Bůh je jeden a že náboženství je přes veškerou rozličnost kulturního projevu a lidských interpretací rovněž jedno. Právě náznaky této pravdy původně podněcovaly mezináboženské hnutí a udržovaly ho přes všechny rány osudu posledních sta let při životě. Tato zásada je daleka toho, aby zpochybňovala platnost kteréhokoli velkého zjeveného náboženství a dokáže zajišťovat trvalý význam těchto náboženství. Kvůli tomu, aby mohla tato skutečnost prokazovat svůj vliv, musí se její uznání odehrávat v samém srdci náboženského dialogu a měli jsme pocit, že právě tento názor by měl náš dopis vyjadřovat naprosto jasně.

Odezva byla povzbuzující. Bahá'í instituce po celém světě se postaraly o to, aby se tisíce výtisků tohoto dokumentu doručily vlivným osobnostem ve významných náboženských společenstvích. I když snad nikoho ani příliš nepřekvapí, že některé kruhy poselství, které tento dokument obsahoval, okamžitě odmítly, Bahá'í přinášejí zprávy o tom, že se jim povětšinou dostávalo vřelého přijetí.

Obzvláště působivá byla zřejmá upřímnost mnohých příjemců, která se týkala jejich zneklidnění nad selháním náboženských institucí pomáhat lidstvu při zvládání vyzyvavých problémů, jejichž základní povaha je duchovní a morální. Debaty se rychle obrátily k potřebě po zásadní změně způsobu, kterým se různé velké skupiny věřících, z nichž se lidstvo skládá, k sobě navzájem chovají a ve značném počtu případů se ti, kteří tento dopis obdrželi, rozhodli, že ho namnoží a budou rozšiřovat mezi ostatními duchovními ve svých příslušných denominacích. Cítíme naději, že naše iniciativa může posloužit jako katalyzátor, který otevírá cestu k novému chápání účelu náboženství.

Bez ohledu na to, zda se tato změna odehraje rychle či pomalu, Bahá'í se musí zabývat vlastními povinnostmi v této záležitosti. Úkol, který má zajistit, aby se o Jeho poselství dozvěděli lidé na všech místech, uložil Bahá'u'lláh v první řadě na bedra těch, kteří Ho rozpoznali. Tuto práci Bahá'í společenství samozřejmě soustavně vykonávalo po celou historii Víry, avšak zrychlující se rozpad společenského řádu zoufale volá po tom, aby se náboženský duch osvobodil z okovů, jež mu až dosud bránily v tom, aby přinášel uzdravující účinek, kterého je schopen.

Mají-li Bahá'í na tuto nutnost odpovědět, musejí čerpat z hlubokého chápání procesu, kterým se duchovní život lidstva vyvíjí. Bahá'u'lláhovy spisy skýtají hlubší porozumění, které může pomoci povznést diskuzi o náboženských otázkách nad sektářské a pomíjivé ohledy. Odpovědnost využít tohoto duchovního zdroje se od samotného daru víry nedá oddělit. „Náboženský fanatismus a nenávisť,“ varuje Bahá'u'lláh, „jsou ohněm stravujícím svět, jehož prudkost nemůže nikdo uhasit. Jen Ruka Boží moci může osvobodit lidstvo z těchto bezútěšných útrap.“

Bahá'í nemají vůbec pocit, že je v jejich snahách po odezvě nikdo nepodporuje a začínají rostoucí měrou doceňovat skutečnost, že Věc, které slouží, představuje mocný nástroj při probouzení, které se

děje mezi lidmi na všech místech, bez ohledu na náboženský původ a vskutku i u mnoha z těch, kteří nemají žádné náboženské sklony.

Úvaha o dané výzvě nás přiměla k tomu, abychom zadali ke zpracování komentář, který následuje. Publikace Jedna společná Víra, připravená pod naším vedením, znovu přehodnocuje příslušné úryvky ze spisů Bahá'u'lláha a písem dalších věrovyznání na pozadí současné krize. Doporučujeme ji přátelům k hloubavému studiu.

Světový dům spravedlnosti
Naw-Rúz 2005

JEDNA SPOLEČNÁ VÍRA

Existují všechny důvody pro přesvědčení, že dějinné období, jež se právě otevírá, bude mít mnohem větší pochopení pro snahu šířit Bahá'u'lláhovo poselství, než tomu bylo ve století, které právě skončilo. Všechna znamení napovídají tomu, že právě probíhá obrovská změna lidského vědomí.

Na počátku dvacátého století dosáhl materialistický výklad skutečnosti tak naprosté pevnosti, že se stal vládnoucí světovou vírou co se řízení společnosti týče. V rámci tohoto procesu bylo civilizování lidské povahy násilně vyrváno z dráhy, kterou sledovalo po celá tisíciletí. Mnohým lidem na Západě se zdálo, že se Boží autorita, která působila jako středobod vedení, ať už se výklady její povahy různily sebevíce, jednoduše rozplynula a zmizela. Jednotlivci byla ve velké míře ponechána svoboda, aby udržoval jakýkoli vztah, o němž věřil, že spojuje jeho život se světem, jenž přesahuje hmotnou existenci, ale společnost jako celek s rostoucím sebevědomím i nadále zpřetrhávala závislost na pojetí vesmíru, o němž se soudilo, že je přinejlepším fikcí a přinejhorším opiem, v obou případech něčím, co je pokroku na překážku. Lidstvo vzalo svůj osud do vlastních rukou. Pomocí racionálního experimentování a diskuse, tak bylo lidem předkládáno k věření, vyřešilo lidstvo všechny základní otázky, které souvisí s lidským vládnutím a rozvojem.

Tuto situaci posiloval předpoklad, že hodnoty, ideály a výchovné prostředky pěstované v průběhu staletí se nyní staly spolehlivě zažitými a trvalými rysy lidské povahy. Bylo pouze třeba, aby se třibily vzděláním a posilovaly zákonodárnými opatřeními. Morálním dědictvím minulosti bylo právě toto: nezczizitelné dědictví lidstva, které si nevyžaduje žádných dalších náboženských zásahů. Neukáznění jedinci, skupiny, ba i celé národy nesporně i nadále ohrožovaly stabilitu společenského řádu a dožadovaly se nápravy. Světová civilizace, k jejímuž uskutečnění poháněly lidský rod všechny síly historie, však neodolatelně vznikala inspirována světskými pojetími skutečnosti. Štěstí lidí bude přirozeným důsledkem lepšího zdravotního stavu, lepší stravy, lepšího vzdělání, lepších životních podmínek – a dosažení těchto nepochybně žádoucích cílů se nyní jevílo tak, že je společnost zaměřená na dosažení tohoto jediného cíle může uskutečnit.

Povrchní prohlášení, že „Bůh je mrtev“, proběhla v té části světa, kde žije převážná většina obyvatelstva Země do značné míry bez povšimnutí. Zkušenost národů Afriky, Asie, Latinské Ameriky a Tichomoří je nejenom dlouho utvrzovala v názoru, že lidskou povahu hluboce ovlivňují duchovní síly, ale že i samotná její identita je duchovní. V důsledku toho náboženství, jak tomu vždy bývalo, i nadále nepřestávalo působit jako konečná autorita v životě. Tato přesvědčení, která nemusela přímo čelit ideologické revoluci, která probíhala na Západě, byla účinně odsouvána na okraj, co se vzájemných vztahů mezi lidskými společenstvími a národy světa týče. Dogmatický materialismus, který pronikl a dobyl všechna významná centra moci a informací na globální úrovni se postaral o zajištění toho, že si žádné konkurenční hlasy neuchovávají schopnost zpochybňovat projekty celosvětového hospodářského vykořisťování. Ke kulturní újmě, kterou již zasadila dvě století koloniální vlády, se přidala mučivá rozluka mezi subjektivní a objektivní zkušeností postižených mas, což je stav, který proniká prakticky všemi aspekty života. Tyto populace postrádající moc uplatňovat jakýkoli skutečný vliv nad utvářením své budoucnosti nebo dokonce uchovat morální a duševní pohodu svých dětí, byly uvrženy do krize, která sice byla odlišná, ale přece byla v mnoha ohledech ještě ničivější než ta, která nabírala na síle v Evropě a Severní Americe. Třebaže si víra uchovávala v lidském vědomí svou ústřední úlohu, přesto to vypadalo, že nemá moc, aby ovlivňovala běh událostí.

S blížícím se koncem dvacátého století se tedy nic nezdálo pravděpodobnějším, že se z náboženství znenadání opětovně stane téma, které má mimořádnou globální důležitost. Ale to je právě přesně tím, co se nyní stalo v podobě silného nárůstu úzkostného strachu a nespokojenosti u velkého počtu lidí, z nichž si většina dosud nejasně uvědomuje pocit duchovní prázdnoty, který ho vyvolává. Pradávné sektářské konflikty, které očividně nejsou přístupné trpělivému umění diplomacie,

se opětovně vynořily a jejich jedovatá nákaza je tak prudká, že se nikdo na něco takového v minulosti nepamatuje. Náměty z Písma Svatého, zázračné jevy a teologická dogmata, která se až donedávna odmítala jako pozůstatky věku nevědomosti, se ocitají ve světle vážného, byť bez velkého rozlišování prováděného zkoumání ve vlivných médiích. Doporučení týkající se náboženské příslušnosti nabývají v mnohých zemích nového a působivého významu při kandidatuře uchazečů o politický úřad. Světu, který měl za to, že s pádem berlínské zdi nastal úsvit věku mezinárodního míru, se dostává varování, že je v sevření války civilizací, jejíž určující povahou je nesmiřitelná náboženská nevráživost. Knihkupectví, novinové stánky, webové stránky a knihovny se perou o to, aby utišily zdánlivě neukojitelný hlad veřejnosti po informacích o náboženských a duchovních tématech. Snad nejnaléhavějším faktorem, který vyvolává tuto změnu, je zdráhavé poznání, že pro náboženskou víru neexistuje žádná důvěryhodná náhrada coby síly, která dokáže vytvářet sebekázeň a obnovovat oddanost k morálnímu chování.

Za pozorností, kterou náboženství ve svém formálním chápání opět začalo požívat, se nachází velmi rozšířené znovuoživení duchovního hledání. Tento vývoj, který se nejběžněji projevuje jako nutkání objevovat osobní identitu, která přesahuje pouhou tělesnou existenci, podporuje velké množství činností, jež jsou svou povahou kladné i záporné. Úsilí o spravedlnost a prosazování věci světového míru na straně jedné rovněž často vede k tomu, že vzbuzuje nové vnímání úlohy jednotlivce ve společnosti. Třebaže se například hnutí ochránců životního prostředí a feministické hnutí obdobně zaměřuje na mobilizaci podpory pro změny ve společenském rozhodování, podněcuje též lidi k tomu, aby přezkoumali, jak sami sebe chápou a jaký je smysl jejich života. Ve všech větších náboženských společenstvích se odehrává změna orientace, která spočívá v urychlení přechodu věřících z tradičních větví rodičovských náboženství do sekt, které připisují prvotní důležitost duchovnímu hledání a osobním zkušenostem svých členů. Pozorování mimozemšťanů, pluky „sebeobjevování“, úniky do divočiny, charismatické vytržení, rozličná hnutí nadšenců New Age a účinná schopnost k pozvednutí vědomí přiznávaná narkotikům a halucinogenům – to vše láká na opačném pólu do svých řad následovníky, kterých je mnohem více a jsou daleko různorodější než ti, které ve svých řadách zakusil spiritismus a theosofie v podobném historickém mezníku před sto lety. Hojný výskyt dokonce i takových kultů a praktik, jež mohou v myslích mnoha lidí vzbuzovat odpor, slouží v první řadě jako připomínka hlubokého poznání, které ztělesňuje starodávný příběh o Majnúnovi, jenž prosíval při svém hledání milované Laylí prach, ač si byl vědom toho, že Laylí je čistým duchem: „Hledám ji všude; snad ji ale někde najdu.“¹

*

Je jasné, že opětovně probuzený zájem o náboženství zdaleka nedosahuje svého vrcholu a to jak ve svých otevřeně náboženských, tak i ve svých hůře definovatelných duchovních projevech. Právě naopak. Tento jev je výsledkem historických sil, které vytrvale nabírají na rychlosti. Tyto síly společně působí v tom smyslu, že nahlořádávají jistotu, kterou dvacáté století odkázalo světu, že hmotná existence představuje konečnou skutečnost.

Nejzřejmější příčinou těchto přehodnocování byl krach samotného materialistického podniku. Myšlenka pokroku se více než sto let ztotožňovala s hospodářským rozvojem a s jeho schopností podněcovat a tvarovat zlepšování společnosti. Existující názorové rozdíly nezpochybňovaly tento světový názor, ale zpochybňovaly pouze různé koncepty týkající se toho, jak by šlo nejlépe dosáhnout jeho cílů. Nejkrainější podoba tohoto světového názoru, železné dogma „vědeckého materialismu“ usilovala o opětovnou interpretaci všech aspektů dějin a lidského chování ve svých vlastních omezených hranicích. Ať už jeho prvotní představitelé podněcovaly jakkoli lidumilné ideály, všeobecným důsledkem toho bylo zplození režimů totalitní kontroly přichystaných použit všech donucovacích prostředků k řízení života nešťastných obyvatel, které si podrobily. Cílem uváděným k ospravedlnění těchto křivd bylo vytvoření nového druhu společnosti, která by lidem zajišťovala nejenom to, že se zbaví nedostatku, ale naplňovala by i potřeby lidského ducha. Po osmi desetiletích

rostoucího nerozumu a brutality se toto hnutí zhroutilo coby důvěryhodný průvodce budoucností světa.

I ostatní systémy společenského experimentování, i když se zřikaly toho, aby se uchýlovaly k nelidským metodám, nicméně čerpaly svou morální a intelektuální vitalitu z téhož omezeného pojetí skutečnosti. Ujal se názor, že jelikož jsou lidé ve své podstatě aktéry hájícími ve věcech vztahujících se k jejich ekonomickému blahobytu své vlastní zájmy, lze vybudování spravedlivých a prosperujících společností zajistit tím či oním plánem toho, co se líčilo jako modernizace. Závěrečná desetiletí dvacátého století se však prohýbala pod rostoucími důkazy o opaku – zhroucení rodinného života, obrovský nárůst zločinu, nefunkční vzdělávací soustavy a řada dalších sociálních patologií, které připomínají ponurá slova Bahá'u'lláhova varování o hrozícím údělu lidské společnosti: „Takový bude jeho stav, že odhalit ho nyní by nebylo správné a přiměřené.“²

Osud toho, co se svět naučil nazývat sociálním a ekonomickým rozvojem, nenechal nikoho na pochybách, že dokonce i ty nejidealističtější pohnutky nemohou napravit základní chyby materialismu. „Rozvoj“, jehož zrod nastal vzápětí po chaosu druhé světové války, se stal zdaleka nejrozsáhlejším a nejambicióznějším podnikem, v němž se lidský rod kdy angažoval. Jeho lidumilná motivace odpovídala jeho ohromným materiálním a technologickým investicím. I když o padesát let později uznáváme uchvacující přínos, který rozvoj přinesl, posuzujeme-li daný projekt podle jeho vlastních měřítek, musíme mu přiznat skličující nezdar. Namísto toho, aby se kolektivnímu úsilí, které započalo s tak velkými nadějemi, podařilo zúžit trhlinu mezi blahobytem malé části lidské rodiny, která požívá vymožeností modernity a obrovskými skupinami obyvatelstva, které se brodí v beznadějném nedostatku, se tato trhlinka rozšiřuje v propast.

Konzumní kulturu, dnešního dědice materialistického evangelia lidského zdokonalování, neuvádí do rozpaků pomíjívací povaha cílů, které ji podněcují. Pro nepočetnou menšinu lidí, kteří si mohou dovolit prospěch, který konzumní kultura skýtá, je tento přínos bezprostřední a jeho opodstatnění se nemusí obhajovat. Postupu tohoto nového názorového přesvědčení, který se nakonec přece jen uvolnil z omezení nadpřirozených sankcí, dodává na smělosti zhroucení tradiční morálky, a není v zásadě ničím jiným než triumfem živočišných pudů, jež jsou tak instinktivní a slepé jako hlad. Jeho nejočividnější obětí se stal jazyk. Sklony, které se kdysi ostře odsuzovaly jako morální poklesky, zmutovaly do nezbytných požadavků společenského pokroku. Sobectví se stává ceněným obchodnickým zdrojem, lež se nově představuje jako informace pro veřejnost, zvrhlosti všeho druhu si nestydatě kladou nárok na status občanských práv. Chamtivosti, chťiči, pohodlnosti, pýše a dokonce i násilí si pod patřičnými eufemismy dostává nejenom hromadného přijetí, ale získává i na společenské a ekonomické ceně. Lze ironicky tvrdit, že s tím, jak byl ze slov odčerpán jejich význam, podobně ztratily význam i samotné hmotné pohodlí a statky, kvůli nimž se pravda lehkomyšlně obětovala.

Je jasné, že omyl materialismu nespočíval ve chvályhodné snaze o zlepšení životních poměrů, ale v omezenosti uvažování a neoprávněném sebevědomí, které určovalo jeho poslání. Důležitost hmotné prosperity i vědeckého a technologického pokroku, který je pro její dosažení nezbytný, je tématem, které se odvíjí všude ve spisech Bahá'í víry. Jak však bylo nevyhnutelné už samého počátku, svévolné snahy o odloučení tohoto tělesného a hmotného blahobytu od duchovního a morálního rozvoje lidstva skončily ztrátou loajality právě těch obyvatel, jejichž zájmům materialistická kultura údajně zamýšlela sloužit. „Popatři, jak každým dnem stíhá svět nová pohroma,“ Bahá'u'lláh varuje. „Jeho nemoc spěje do stavu naprosté beznaděje, neboť pravému Lékaři je bráněno podat lék, zatímco na neschopné ranhojiče se pohlíží s přízní a dává se jim plná volnost jednání.“³

Kromě rozčarování z příslibů materialismu je globální integrace tou silou změny, která podemílá nesprávná pojetí skutečnosti, které si lidstvo přineslo do dvacátého prvního století. Na té nejprostší úrovni nabírá podobu pokroku v komunikačních technologiích, které otevřely mezi rozmanitými populacemi naší planety četné způsoby vzájemných styků. Spolu s ulehčením styků mezi osobami a společnostmi, způsobil obecný přístup k informacím přeměnu nahromaděné učenosti minulých věků, která byla až donedávna hájemstvím privilegovaných elit, na dědictví celé lidské rodiny bez rozlišování národa, rasy nebo kultury. S veškerými křiklavými nepravostmi, které globální integrace neustále způsobuje, a jež dokonce zesiluje, nemůže žádný zasvěcený pozorovatel nereagovat na tento podnět k úvaze o skutečnosti, kterou tyto změny vyvolaly. S danou úvahou přišlo zpochybňování veškeré zavedené autority, a to už nejenom autority týkající se náboženství a morálky, ale též vlády, akademických kruhů, obchodu, médií a rostoucí měrou i vědeckého mínění.

Sjednocování planety vedle technologických faktorů přináší ještě přímější dopady na myšlení. Není ku příkladu ani možné příliš zdůrazňovat transformující účinek na globální povědomí, který je výsledkem hromadného cestování v mezinárodním měřítku. Ještě větší byly důsledky obrovského stěhování obyvatelstva, který svět zaznamenal během půl druhého století poté, co Báb vyhlásil Svě poslání. Milióny uprchlíků utíkajících před pronásledováním se sem a tam přeháněly jako přílivové vlny zejména evropským, africkým a asijským kontinentem. Uprostřed utrpení, které tato vřava způsobila, lze spatřovat postupnou integraci ras a kultur světa coby občanstva jediné globální vlasti. Lidé pocházející ze všechmožných prostředí byli v důsledku toho vystaveni kulturám a normám ostatních, o kterých jejich předkové věděli málo nebo nic, a to vyvolávalo hledání hlubšího smyslu; hledání, kterému se nelze vyhnout.

Není možné si představit, jak odlišné by bývaly byly dějiny uplynulého půldruhého století, pokud by si některý z hlavních svrchovaných vládců světových záležitostí, na které se Bahá'u'lláh obrátil, vyšetřil čas k úvahám nad pojetím skutečnosti, které podporovaly morální reference jeho Autora, morální reference takového druhu, o nichž tito vládci doznávali, že je chovají v nejvyšší vážnosti. Pro Bahá'í věřícího je neklamně zřejmé, že vzdor takovému selhání se neúprosně uskutečňují proměny oznámené v Bahá'u'lláhově poselství. Společně sdílené objevy a společně sdílené trápení přivádějí národy rozmanitých kultur tváří tvář společnému lidství, které spočívá hned pod povrchem zdánlivých rozdílů identity. Obsah toho, že obyvatelé země jsou opravdu „listy jednoho stromu“⁴, se i přesto, že se proti němu v některých společnostech tvrdohlavě vznášejí námitky, zatímco v jiných ho vítají jako uvolnění z nesmyslných a dusivých omezení, pomalu stává měřítkem, kterým se nyní posuzují kolektivní snahy lidstva.

Ztráta víry v jistoty materialismu a postupné globalizování lidské zkušenosti posilují jeden druhého v dychtivosti, kterou vzbuzují ohledně porozumění smyslu existence. Základní hodnoty se zpochybňují, dochází ke zříkání se provinčních přichylností; přijímají se kdysi nemyslitelné požadavky. Bahá'u'lláh vysvětluje, že právě pro tento univerzální převrat užívala písma předešlých náboženství metaforiku „Dne Vzkříšení“: „Pozvedl se křik a lidé vyšli ze svých hrobů a jak vstávají, rozhlížejí se kolem sebe.“⁵ Pod veškerým rozvratem a utrpením se skrývá v zásadě duchovní proces: „Vánek nadevše Milosrdného zavanul a duše byly vzkříšeny v hrobkách svých těl.“⁶

*

Velká náboženství byla v průběhu dějin prvořadými činiteli duchovního rozvoje. Svatá písma každého z těchto systémů víry sloužila pro většinu lidí Země řečeno Bahá'u'lláhovými slovy jako „Město Boží“⁷, zdroj poznání, které naprosto obepíná vědomí, které je tak působivé, že obdařuje upřímného „novým okem, novým uchem, novým srdcem a novou myslí“⁸. Nesmírně rozsáhlá literatura, do níž přispívaly všechny náboženské kultury, zaznamenává zkušenost transcendentna, o

kteře podávají zprávy generace hledajících. Žádná jiná existující síla nebyla s to vyzískat z lidí srovnatelné vlastnosti hrdinství, sebeobětování a sebekázně. Z toho plynoucí morální zásady se na společenské úrovni přeměňovaly na univerzální zákoníky řídící a povznášející lidské vztahy. Nahlížíme-li na to ve správném světle, vyjevují se nám hlavní náboženství jako prvotní hnací síly civilizačního procesu. Snažit se tvrdit něco jiného zajisté znamená nebrat v potaz důkazy dějin.

Proč tedy toto nesmírně bohaté dědictví neslouží jako ústřední scéna pro dnešní znovuprobuzení duchovního hledání? Na periferii se podnikají vážně míněné pokusy o přeformulování učení, které dalo vzniknout příslušným vírám v naději, že je prostoupí nová přitažlivost, avšak větší část hledání hlubšího smyslu se rozplyne a je svou povahou individualistické a nesoudržné. Svatá písma se nezměnila, morální zásady, které obsahují neztratily nic ze své platnosti. Každému, kdo upřímně pokládá otázky k Nebesům, se podaří, pakliže vytrvá, odhalit odpovídající hlas v žalmech nebo v upanišadách. Každého, kdo má alespoň nějaké povědomí o skutečnosti, která přesahuje hmotnou realitu, vezmou za srdce slova, kterými o ní Ježíš nebo Buddha tak důvěrně hovoří. Apokalyptické vize Koránu i nadále skýtají jeho čtenářům působivé ujištění o tom, že dávat spravedlnosti konkrétní podobu je ústředním tématem Božího záměru. A ani se nezdá, že by životy hrdinů a světců měly ve svých podstatných rysech o něco menší význam než jaký měly tehdy, když jejich protagonisté tyto životy před staletími vedli. Pro mnoho nábožensky založených lidí je tedy nejbolestivějším aspektem současné krize skutečnost, že hledání pravdy s důvěrou nezajíždí do dobře známých kolejí náboženství.

Problém je samozřejmě dvojitý. Rozumová duše nezaujímá pouze soukromou sféru, ale aktivně se účastní na společenském uspořádání. Třebaže přijímané pravdy velikých náboženských věř zůstávají v platnosti, je každodenní zkušenost jedince žijícího v jednadvacátém století nepředstavitelně vzdálená zkušenosti, kterou by daný muž či žena zakoušeli v jakémkoli z minulých věků, v nichž bylo toto vedení zjeveno. Demokratické rozhodování od základu změnilo vztah jednotlivce k autoritě. Ženy s rostoucí sebedůvěrou a vzrůstající úspěšností oprávněně trvají na svém právu po plné rovnoprávnosti s muži. Revoluce ve vědě a technologiích nemění pouze fungování, ale též pojetí společnosti, vlastně samotné existence. Všeobecné vzdělání a exploze nových oblastí tvořivosti otevírají cestu hlubším pohledům, které stimulují sociální mobilitu a integraci a utvářejí příležitosti, k jejichž plnému využití podněcuje občana vláda zákona. Výzkum kmenových buněk, jaderná energie, sexuální identita, ekologická zátěž a užívání bohatství vznášejí, alespoň přinejmenším, společenské otázky, které jsou bezpříkladné. Tyto a nespočet dalších změn, které ovlivňují každý aspekt lidského života, přivedly k životu nový svět dennodenních voleb jak pro společnost, tak i pro její členy. To, co se nezměnilo, je nevyhnutelný požadavek vytváření těchto voleb, ať už k lepšímu či k horšímu. A právě zde vstupuje duchovní povaha současné krize do nejostřejšího světla, protože většina rozhodnutí, která se vyžadují, nejsou pouze praktická, ale mravní. Ztráta víry v tradiční náboženství tedy byla z velké části nevyhnutelným důsledkem selhání snahy objevit v něm požadované vedení pro úspěšný a jistotou naplněný život s modernitou.

Druhou bariérou k opětovnému objevení se zděděných věroučných soustav jako odpovědi na duchovní touhy lidstva jsou již zmiňované účinky globální integrace. Lidé vychovávaní v daném náboženském rámci se po celé planetě náhle ocitají v těsném styku s ostatními, jejichž věrovyznání a praktiky se na první pohled jeví nesmiřitelně odlišné od jejich. Rozdíly mohou a mnohdy dávají vzniknout defenzivnímu jednání, doutnajícímu záštímu a otevřenému konfliktu.

Výsledek této situace by měl v mnoha případech spíše vést k tomu, aby se podnítilo přehodnocení přijaté doktríny a podporovaly snahy o objevení společně sdílených hodnot. Podpora, jíž se rozličné mezináboženské aktivity těší, bezpochyby velmi vděčí právě takové odezvě u široké veřejnosti. S těmito sblížovacími pokusy nevyhnutelně přichází zpochybňování náboženských doktrín, které jsou překážkou přátelskému sdružování a porozumění. Pakliže ale lidé, jejichž náboženské přesvědčení se jeví jako zásadně odlišné od našeho, vedou mravný život, který si zasluhuje obdivu, co je tedy tím, co

činí naši vlastní víru nadřazenější nad jejich? Nebo jinak, pokud všechna velká náboženství sdílejí určité společné základní hodnoty, nevystavují se sektářské přichylnosti pouze tomu riziku, že posilují nežádoucí bariéry mezi jednotlivcem a jeho bližními?

Jen nemnozí z těch, kteří jsou do určité míry nezaopatřeni seznámení s tímto tématem, se tedy budou přiklánět k tomu, aby chovali iluzi, že se jakékoli z etablovaných náboženských systémů minulosti může zhostit úlohy konečného průvodce lidstva v ožehavých záležitostech současného života, i kdybychom připustili tu nepravděpodobnou událost, že by se jeho nesourodé sekty společně za tímto účelem sešly. Každé náboženství, které svět považuje za nezávislé, je zasazeno do formy, kterou tvoří jeho směřodátné svaté písmo a jeho dějiny. Stejně tak jako náboženství nemůže přetvořit svůj věroučný systém určitým způsobem, aby odvozovalo legitimitu ze směřodátných slov svého Zakladatele, nemůže obdobně zodpovídat na velké množství otázek, které vznáší společenská a intelektuální evoluce. Ač se to může mnohým jevit sebesmutnějším, není to ničím jiným než vrozeným rysem evolučního procesu. Pokusy o násilný zvrat nějakého druhu mohou vést pouze ke stále většímu rozčarování z náboženství jako takového a zjitřit sektářský konflikt.

*

Toto dilema je umělé a je něčím, co si lidé sami způsobili. Světový řád, může-li se tak označit, v jehož rámci dnes Bahá'í vykonávají svou práci předávání Bahá'u'lláhova poselství, je světem, jehož nesprávná pojetí o lidské povaze i společenské evoluci jsou tak zásadní, že představují vážnou překážku i těm nejinteligentnějším a dobře míněným snahám o zlepšení lidských poměrů. Obzvláště to platí ohledně zmatku, který obklopuje prakticky každý aspekt týkající se tématu náboženství. Aby Bahá'í přiměřeně reagovali na duchovní potřeby svých bližních, budou si muset osvojit hluboké porozumění ožehavých problémů, které se zde naskýtají. Úsilí o obrazotvornost, kterou tato výzva vyžaduje, lze ocenit díky radě, která je možná tím nejčastěji a nejnaléhavěji opakovaným nabádáním ve spisech jejich Víry: „rozjímat“, „přemítat“ a „rozvažovat“.

Běžným jevem obecně rozšířené diskuze je, že „náboženstvím“ se míní velké množství sekt, které v současnosti existují. Nepřekvapuje ani, že takové mínění hned probouzí protest z jiných stran, že náboženstvím se spíše myslí to či ono z velkých, nezávislých věroučných systémů historie, které utvářely a inspirovaly celé civilizace. Tento úhel pohledu však následně naráží na nevyhnutelnou otázku, která se týká toho, kde člověk tato historická věrovyznání v současném světě nachází. Kde přesně jsou „judaismus“, „buddhismus“, „křesťanství“, „islám“ a další, neboť je očividně nelze ztotožňovat s nesmiřitelně si protirečícími organizacemi, které si činí nárok autoritativně hovořit v jejich jméno? Ani zde však problém nekončí. Ještě další odpovědí na otázku bude téměř určitě tvrzení, že náboženstvím se jednoduše míní postoj k životu, smysl pro vztah ke Skutečnosti, která přesahuje hmotnou existenci. Náboženství takto chápané je charakteristickou vlastností jednotlivého člověka, hnutím myslí, které nepřipouští organizační uspořádání, zkušeností, která je všeobecně dostupná všem. Taková myšlenková orientace bude však zase většinou nábožensky založených lidí považována za něco, co postrádá skutečnou autoritu sebekázně a sjednocujícího vlivu, které dávají náboženství smysl. Někteří oponenti budou dokonce tvrdit, že náboženství naopak znamená životní styl lidí, kteří podobně jako oni, přijali přísný režim každodenních rituálů a sebezapírání, které je naprosto odděluje od zbytku společnosti. To, co mají všechny tyto různíci se koncepce společného, je míra, v jaké byl fenomén, který se uznává jako něco, co zcela přesahuje lidskou chápavost, postupně uvězněno do pojmových mezí – ať již organizačních, teologických, zkušenostních a rituálních – které si vymysleli lidé.

Bahá'u'lláhovo učení rozetíná tuto spleť rozporuplných názorů, a přitom přeformulovává mnohé z pravd, které se buď otevřeně nebo skrytě nacházejí v srdci veškerého Božího zjevení. Ačkoli v žádném případě nejde o vyčerpávající podání Jeho záměru, Bahá'u'lláh objasňuje, že pokusy o zachycení či naznačení Skutečnosti Boha v katechismech a vyznáních víry jsou exerciciemi v sebeklamu: „*Každému vnímavému a osvícenému srdci je zřejmé, že Bůh, Ona nepoznatelná Podstata,*

*Božská Bytost, je nesmírně vyvýšen nad všechny lidské vlastnosti, jako tělesné bytí, vznik a zánik či vývoj a úpadek. Jak vzdáleno je Jeho slávě, aby lidský jazyk mohl dostatečně vypovědět Jeho chválu, či aby lidské srdce proniklo Jeho nevyzpytatelné tajemství.*⁹ Prostředkem, kterým Stvořitel všech věcí vzájemně komunikuje s neustále se rozvíjejícím stvořením, které přivedl k životu, je příchod prorockých Postav, které projevují přídomky nedostupného Božství: *„Jelikož jsou Dveře poznání Dávného z Dnů takto před tváří všech bytostí uzavřeny, Zdroj nekonečné milosti,... způsobil, aby se tyto zářivé Drahokamy Svatosti objevily z říše ducha ve vznešené podobě lidského chrámu a projevily se všem lidem, aby mohly svět seznámit s tajemstvími neměnné Bytosti a vyprávěly o křehkosti Jejich nepomíjející Podstaty.*¹⁰

Troufat si mezi Posly Božími rozsuzovat, povyšovat jednoho nad druhého, by znamenalo oddávat se klamně představě, že Věčný a Všeobjímací podléhá rozmarům lidské volby. *„Je ti jasné a zřejmé,“* jsou Bahá'u'lláhova přesná slova, *„že všichni Prorokové jsou Chrámy Věci Boží, Jež se objevily zahaleny rozmanitými rouchy. Pohlédneš-li bystrým zrakem, spatříš, že všichni přebývají v témže svatostánku, vznášejí se ve stejném nebi, sedí na témže trůnu, promlouvají stejnou řeč a hlásají tutěž Víru.*¹¹

Představovat si nadto, že lze, či je třeba, povahu těchto jedinečných Postav obsáhnout v teoriích, které jsou zapůjčeny ze světa hmotné zkušenosti, je stejnou měrou troufalé. Bahá'u'lláh vysvětluje, že „poznáním Boha“ se míní poznání Projevů, kteří zjevují Jeho vůli a přídomky a právě na tomto místě duše vchází do důvěrného styku se Stvořitelem, který je jinak mimo veškeré chápání a lidskou řeč. *„Dovšvědčuji,“* je Bahá'u'lláhovo prohlášení o postavení Projevu Božího, *„že skrze Tvou krásu krásu Zbožňovaného vystoupila zpoza závoje a prostřednictvím Tvé tváře zazářila tvář Vytouženého...“*¹²

Náboženství, které je takto pojímáno, probouzí v duši možnosti, které jsou jinak nepředstavitelné. Podle velikosti míry, v níž se jedinec učí těžit z působení zjevení Božího pro věk, v němž žije, jeho přirozenost postupně prostupují přídomky Božího světa: *„Skrze učení této Denice Pravdy,“* Bahá'u'lláh vysvětluje, *„bude každý člověk prospívat a rozvíjet se, dokud nedosáhne postavení, v němž bude moci projevit všechny své skryté síly, jimiž bylo obdařeno jeho nejvnitřnější pravé já.*¹³

A jelikož účel existence lidstva zahrnuje nést kupředu „*neustále se rozvíjející civilizaci*“¹⁴, patří v neposlední řadě mezi mimořádné schopnosti, které jsou náboženství vlastní, jeho způsobilost osvobodovat ty, kteří věří, z omezení, jež představuje samotný tok času tím, že z nich vyzíská oběti ve jménu generací, které budou žít až v budoucích staletích. A protože je duše nesmrtelná, tak skutečnost, že si uvědomí svou pravou přirozenost, ji vskutku zmocňuje k tomu, aby sloužila evolučnímu procesu nejenom na tomto světě, ale dokonce ještě bezprostředněji ve světech, které se nacházejí za tímto pozemským.

„Světlo, jímž tyto duše září,“ Bahá'u'lláh prohlašuje, *„vyvolává pokrok ve světě a způsobuje, že jeho národy prospívají... Všechny věci mají nutně příčinu, motivující sílu a základní myšlenku, jež jim dává život. Tyto duše a symboly odpoutání, poskytují a nepřestanou poskytovat světu bytí nejvyšší hybný podnět.*¹⁵

Víra je tedy nutným a neuhasitelným nutkáním lidského rodu, kterou jeden vlivný moderní myslitel popsal jako „evoluci, která si začíná uvědomovat sebe samu“¹⁶. Pokud se přirozenému vyjadřování víry postaví do cesty umělé překážky, jak o tom události dvacátého století přinášejí smutné a působivé důkazy, vymyslí si předměty uctívání, ať jsou sebebožejší nebo dokonce ponižující, aby mohla do jisté míry ukončít touhu po jistotě. Je to nutkavost, kterou nelze popřít.

V krátkosti lze shrnout, že stálým procesem zjevování, prokazuje Ten, který je Zdrojem systému poznání, který nazýváme náboženství, že je tento systém celistvý a zbavený rozporů, jež si vynucují sektářské ambice. Činnost každého Projevu Božího obsahuje nezávislost a autoritu, které přesahují

naši schopnost vyhodnocení. Představuje rovněž jedno ze stádií v neomezeném odhalování jediné Skutečnosti. Jelikož záměrem po sobě jdoucích zjevení Boha je, aby si lidstvo uvědomilo své schopnosti a povinnosti coby důvěrníků stvoření, není tento proces jednoduše opakovací, ale postupný, a lze ho plně ocenit pouze tehdy, když je chápán v tomto kontextu.

Bahá'í nemohou v žádném případě vyznávat přesvědčení, že v této časné hodině pochopili více než nepatrnou část pravd, které jsou vrozeny zjevení, na němž se jejich Víra zakládá. Strážce při poukazování na evoluci Věci například pravil: „*Všechno, oč se můžeme rozumně pokusit, je usilovat o zahlédnutí prvních záblesků přislíbeného Úsvitu, který musí, až se naplní čas, odehnat temnotu, která obklopila lidstvo.*“¹⁷ Tato skutečnost by kromě toho, že vyzývá k pokoře, měla též sloužit jako trvalá připomínka toho, že Bahá'u'lláh nedal vzniknout novému náboženství, které by stálo po boku současnému velkému počtu sektářských organizací. Dá se říci, že spíše jinak uspořádal celé pojetí náboženství coby hlavní síly pohánějící rozvoj vědomí. Stejně jako je lidský rod ve vsí své rozmanitosti jediným druhem, tak i zásahy, kterými Bůh kultivuje rozumové a duchovní vlastnosti ukrývající se v tomto druhu, představují jediný proces. Jeho hrdinové a světci jsou hrdiny a světci všech fází daného zápasu; jeho úspěchy jsou úspěchy všech stádií. Právě toto měřítko ve Svém životě a díle prokazoval Mistr a dokládá jej i příklad dnešního Bahá'í společenství, které se stalo dědicem celého duchovního odkazu lidstva, odkazu, který je stejnou měrou přístupný všem národům na Zemi.

Neustále se opakující důkaz existence Boha lze tedy nalézt ve skutečnosti, že Bůh od nepaměti opakovaně projevoval Sám Sebe. Podle Bahá'u'lláhova vysvětlení představuje rozsáhlý epos náboženských dějin lidstva v širším smyslu naplnění „Smlouvy“, trvalého příslibu, kterým Stvořitel všech věcí ujišťuje lidský rod o neselhávajícím vedení, jež je pro jeho duchovní a morální vývoj nezbytné a vyzývá jej k tomu, aby tyto hodnoty projevoval a přijal za své. Člověku je dána svoboda, je-li to jeho záměrem, aby prostřednictvím historicistických interpretací předložených důkazů zpochybňoval jedinečnou úlohu toho či kterého Posla Božího, ale taková spekulace nepomůže vysvětlit vývoj, který proměnil myšlení a vyvolal změny v lidských vztazích, které jsou pro společenskou evoluci rozhodující. V intervalech, které jsou natolik vzácné, že lze jejich známé případy spočítat na prstech, přicházeli Projevy Boží, přičemž každý z nich nenechával nikoho na pochybách co se autority Svého učení týče a každý z nich ovlivňoval rozvoj civilizace tak, že pro to není u žádného jiného fenoménu v dějinách obdoby. „*Zamysli se nad hodinou, v níž se nejvyšší Projev Boží lidem zjevuje,*“ upozorňuje Bahá'u'lláh. „*Dříve než tato hodina udeří, Dávná Bytost, jež je lidmi doposud nepoznána a jež ještě nedala promluvit Božímu slovu, je Sama Vševědoucí ve světě, v němž není nikoho, kdo by Ji znal. Vskutku jest Stvořitelem bez stvoření.*“¹⁸

*

Námítka, která je proti výše uvedenému pojetí náboženství nejběžněji vznášena, skýtá tvrzení, že rozdíly mezi zjevenými náboženstvími jsou natolik zásadní, že představovat je jako různé fáze či aspekty jediného jednotného systému pravdy je překrucováním skutečnosti. Vezme-li se v úvahu zmatek, který povahu náboženství obklopuje, je tato reakce pochopitelná. Taková námítka však především nabízí Bahá'í věřícím pozvánku k tomu, aby jasněji zasadili principy, které se tu zkoumají, do evolučního kontextu, který poskytují Bahá'u'lláhovy spisy.

Uvedené rozdíly spadají do kategorií obřadů nebo doktríny, přičemž obojí je představováno jako záměr příslušných svatých písem. V případě náboženských zvyklostí, kterými se život jednotlivce řídí, je užitečné pohlížet na toto téma na pozadí srovnatelných rysů ze světského života. Je nanejvýš nepravděpodobné, že by rozličnost v hygienických návycích, oblékání, lékařství, výživě, dopravě, vedení války, stavebnictví nebo hospodářské činnosti, ať by byla sebevýraznější, byla nadále seriózně uváděna na podporu teorie, že lidstvo ve skutečnosti netvoří jeden, jediný a jedinečný lidský rod. Až do započetí dvacátého století byly tyto zjednodušující argumenty běžným jevem, avšak historický a antropologický výzkum nyní nabízí ničím nezkažené panorama procesu kulturní evoluce, kterým přicházely tyto nespočetné další projevy lidské tvořivosti na svět, byly dále předávány z generace na generaci, procházely postupnými změnami a mnohdy se šířily, aby přinášely obohacení pro život

národů v dalekých a vzdálených zemích. To, že současné společnosti představují široké spektrum těchto jevů, tudíž žádným způsobem nedefinuje pevně stanovenou a nezměnitelnou identitu národů, kterých se to týká, ale pouze rozlišuje stadium, kterým dané skupiny procházejí nebo alespoň do nedávné doby procházely. Všechny tyto kulturní projevy jsou přesto nyní v důsledku tlaků planetární integrace ve stavu pohybu.

Bahá'u'lláh uvádí, že podobným evolučním procesem se vyznačoval i náboženský život lidstva. Rozhodující rozdíl spočívá ve skutečnosti, že tyto normy namísto toho, aby jednoduše představovaly nahodilé události neustále se v dějinách opakující metody pokusu a omylu, byly v každém případě jasně předepsány coby nedílné rysy toho či onoho zjevení Božství, které jsou ztělesněny ve svatém písmu a jejichž neporušenost byla po dobu celých staletí úzkostlivě zachovávána. Třebaže se stalo, že určité rysy každé soustavy chování nakonec naplnily svůj účel a během času je zastínily problémy odlišné povahy, které přivodil proces společenské evoluce, neztratila samotná soustava během dlouhého stádia lidského rozvoje nic ze své autority, ve které hrála životně důležitou úlohu při šlechtění chování a postojů. „Tyto zásady a zákony, tyto pevně ustanovené a mocné systémy,“ prohlašuje Bahá'u'lláh, „vyplynuly z jediného Zdroje a jsou paprsky jediného Světla. Že se vzájemně různí, má být přičítáno měnícím se požadavkům věků, v nichž byly hlášány.“¹⁹

Argumentovat tedy, že rozdílnosti v nařízeních, obřadech a dalších náboženských zvyklostech jakkoli významně protřečící myšlenky zásadní jednoty zjeveného náboženství, je minout cíl, kterému tyto předpisy sloužily. Závažnější však je, že tomuto pojetí uniká základní rozdíl mezi věčnými a pomíjivými rysy funkce náboženství. Zásadní poselství náboženství je neměnné. Je to, Bahá'u'lláhovými slovy, „neměnná Víra Boha, věčná v minulosti, věčná v budoucnosti.“²⁰ Jejím úlohou je otevřít duši cestu k tomu, aby vstoupila do stále zralějšího vztahu se svým Stvořitelem a aby jí udělila stále větší míru morální autonomie při kročení živočišných pudů lidské přirozenosti – což není vůbec neslučitelné s tím, že poskytuje pomocné vedení, které zdokonaluje proces budování civilizace.

Pojetí postupného zjevování klade konečný důraz na rozpoznání zjevení Boha při jeho příchodu. Selhání většiny lidstva v tomto ohledu odsuzovalo znovu a znovu celé populace k ritualistickému opakování příkazů a náboženských obřadů dlouho poté, co splnily svůj účel a nyní pouze dusí morální rozvoj. Je zarmocující, že důsledkem, který s takovým selháním souvisí, se v současné době projevuje bagatelizací náboženství. Přesně v bodě svého kolektivního vývoje, kdy lidstvo začalo zápolit s výzvami modernity, se duchovní zásobárna, na níž lidstvo prvořadě v oblasti morální odvahy a osvícení záviselo, rychle stávala předmětem posměchu, nejprve na těch úrovních, na kterých se přijímala rozhodnutí o směru, kterým by se společnost měla ubírat a nakonec ve stále se rozšiřujících kruzích všeobecné populace. Je tedy málo důvodů, abychom se podívali tomu, že tato nejničivější z mnoha zrad důvěry, které lidské svědomí zakoušelo, by mohla v průběhu času podkopat základy samotné víry. A proto Bahá'u'lláh opakovaně naléhá na Svě čtenáře, aby se hluboce zamýšleli nad poučením, které tato opakovaná selhání přináší: „Rozvažuj na okamžik a přemítej nad tím, co bylo příčinou takového popírání...“²¹ „Jaký mohl být důvod pro takové popírání a vyhýbání...?“²² „Co mohlo způsobit takové sváry...?“²³ „Přemýšlej, jaké mohly být pohnutky...?“²⁴

Ještě škodlivějším jevem byla pro náboženské porozumění teologická domýšlivost. Trvalým rysem sektářské minulosti náboženství byla dominantní úloha, kterou sehrávalo kněžstvo. Kněžským elitám se za nepřítomnosti textů ze svatého písma, které by ustavovaly nepopíratelnou institucionální autoritu, podařilo si přisvojit výlučnou kontrolu nad interpretací Božího záměru. Ať už byly motivy seberozmanitější, tragickým důsledkem bylo bránění toku inspirace, odrazování od nezávislé intelektuální činnosti, zaměřování pozornosti na malichernosti rituálů a příliš časté plození nenávisti a předsudků vůči těm, kteří sledovali jinou sektářskou stezku, než byla ta, po níž kráčeli samozvaní duchovní vůdci. Třebaže nic nemohlo zabránit tvořivé síle Božího zasahování, aby pokračovala ve svém díle postupného pozvedávání vědomí, rozsah toho, čeho se mohlo v každém věku dosáhnout, se rostoucí měrou těmito uměle vymyšlenými překážkami omezoval.

Teologii se v průběhu času podařilo vybudovat v srdci každé velké víry autoritu, která má obdobné postavení, ba dokonce je svým duchem nepřátelská zjevenému učení, na kterém byla tato tradice založena. Ježíšovo důvěrně známé podobenství o majiteli půdy, který sázal semínka na svém poli, se zabývá jak tímto problémem, tak i jeho hlubšími souvislostmi pro současnou dobu: „Když však lidé spali, přišel jeho nepřítel, nasej plevele do pšenice a odešel.“²⁵ A když jeho služebníci navrhli, aby plevel vytrhali z kořenů, hospodář odvětil: „Ne, protože při trhání plevelu byste vyrvali z kořenů i pšenici. Nechte, ať spolu roste obojí až do žně; a v čas žně řeknu žencům: Seberte nejprve plevel a svažte jej do otýpek k spálení, ale pšenici shromážděte do mé stodoly.“²⁶ Korán vyhrazuje na svých stránkách to nejpřísnější odsouzení duchovní újmě, kterou tato soupeřící hegemonie vyvolala: „Rci: Pán můj věru zakázal hanebné skutky veřejné i tajné, hříchy a prohřešky proti pravdě a rozumu; a dále, abyste přidružovali k Bohu, k čemuž On neseslal oprávnění, a mluvili o Bohu to, o čem nemáte ponětí.“²⁷ Pro mysl moderního člověka představuje jednu z největších ironií skutečnost, že celé generace teologů, jejichž zneužití náboženství ztělesňuje přesně onu zradu, která byla v těchto textech tak silně odsuzována, se snažily o to, aby využily právě tohoto varování jako zbraně při potlačování protestů proti tomu, že si uzurpovali Boží autoritu.

Každé nové stadium v postupně se odhalujícím zjevování náboženské pravdy v důsledku toho v průběhu času zažilo mrazivé ustrnutí, které se projevilo v celé škále doslovných obrazů a interpretací, z nichž mnohé byly zapůjčeny z kultur, které byly samy morálně vyčerpané. Ať byla jejich hodnota v ranějších fázích evoluce vědomí jakákoli, je třeba říci, že pojetí tělesného zmrtvýchvstání, ráje tělesných rozkoší, převtělování, panteistických zázraků a podobně dnes mezi lidmi staví zdi oddělování a konfliktu, a to ve věku, kdy se celá Země doslova stala jedinou domovinou a lidé se musí učit tomu, aby považovali sami sebe za její občany. V tomto kontextu dokáže člověk ocenit důvody pro důraznost Bahá'u'lláhova varování o bariérách, které dogmatická teologie staví do cesty těm, kteří se snaží porozumět vůli Boží: „Ó náboženští představitelé! Nevažte Knihu Boží měřítky a naukami, které jsou mezi vámi běžné, neboť samotná tato Kniha je neomylnou Vahou ustanovenou mezi lidmi.“²⁸ Ve Svě Desce papeži Piu IX. Bahá'u'lláh oznamuje pontifovi, že Bůh v tento den „uskladnil... v nádobách spravedlnosti“ vše, co je na náboženství trvalé a „uvrhl do ohně to, co mu přísluší.“²⁹

*

Lidská mysl, která se osvobodí z houštiny, kterou teologie náboženské porozumění obehnila, dokáže prozkoumávat důvěrně známé pasáže ze svatých písem Bahá'u'lláhových očima. „Nesrovnatelný je tento Den,“ prohlašuje Bahá'u'lláh, „neboť je jako oko do minulých věků a staletí a jako světlo v temnotách časů.“³⁰ Tím nejnápadnějším výsledkem pozorování, které vyplývá z užití tohoto hlediska, je jednota záměru a zásady, která zejména prochází hebrejskými písmi, Evangeliiem a Koránem, i když její ozvěnu lze snadno rozeznávat rovněž v písmech ostatních světových náboženství. Tytéž řídicí náměty se opakovaně objevují ze živné půdy příkazů, nabádání, vyprávění, symbolismu a interpretace, do kterých jsou zasazeny. Tou zdaleka nejvýznačnější z těchto základních pravd je rostoucí měrou zřetelnější vyhlášení a důraznější prohlášení jedinství Boha, Stvořitele vsí existence, ať už jde o jevový svět nebo o ty říše, které ho přesahují. „Já jsem Pán,“ vyhláší Bible, „a žádného jiného není, není Boha kromě mne,“³¹ a stejné pojetí podepírá i pozdější učení Krista a Muhammada.

Lidstvo – středobod, dědic a důvěrník světa – existuje proto, aby znalo svého Stvořitele a sloužilo Jeho záměru. Vrozené lidské nutkání po odpovědi nabírá ve svém nejvyšším vyjádření formu uctívání, stav značící nadšené podvolení se moci, která je uznávána jako něco, co si takovou poctu zaslouží. „Protož Králi věčnému, nesmrtelnému, neviditelnému, jedinému moudrému Bohu, buď čest a sláva na věky věků.“³² Od samotného ducha úcty nelze oddělit jeho projev ve službě Božímu záměru pro lidstvo. „Rci: Všechny dary jsou v rukou Boha: uděluje je, komu se Mu zlíbí; a Bůh se stará o všechny a zná všechny věci.“³³ Je-li lidstvo osvíceno tímto porozuměním, jsou jeho povinnosti jasné: „Není spravedlností to, že své tváře obrátíte směrem k Východu nebo Západu,“ prohlašuje Korán, „ale je spravedlností, abyste věřili v Boha, z lásky k Němu vynakládali svůj majetek na své příbuzné, na

sírotky, potřebné, pocestné, na ty, kteří prosí...“³⁴ „Jste solí země,“³⁵ vštěpuje Kristus těm, kteří odpoví na Jeho volání. „Vy jste světlo světa.“³⁶ Prorok Micheáš, který shrnuje téma, které se znovu a znovu opakuje v celém hebrejském písmu a následně se opětovně objevuje v Evangeliu a Koránu, se táže: „...co od tebe Pán žádá, než abys konal spravedlivě a miloval milosrdenství a kráčel pokorně se svým Bohem?“³⁷

Tyto texty se stejně shodují na tom, že schopnost duše dosáhnout porozumění záměru svého Stvořitele není výsledkem pouze její vlastní snahy, ale zásahů Boha, které otevírají cestu. Ježíš tuto záležitost vyložil s památnou jasností: „Já jsem ta cesta, pravda i život: žádný člověk nepřichází k Otci než skrze mne.“³⁸ Nemá-li člověk spatřovat v tomto tvrzení pouze dogmatickou výzvu ostatním fázím jediného neustále pokračujícího procesu Božího vedení, pak očividně jde o vyjádření ústřední pravdy zjeveného náboženství: totiž že přístup k nepoznatelné Skutečnosti, která tvoří a udržuje existenci při životě, je možný pouze tak, že si budeme uvědomovat osvícení, které se z této Říše rozlévá. Jedna z nejmilovanějších súr Koránu se této metafory dotýká: „Bůh je Světlem nebes a země... Světlo na Světle! Bůh vede ke Svému Světlu, koho si přeje.“³⁹ Boží prostředník, který se měl později v křesťanství objevit v osobě Syna člověka a v islámu jako Kniha Boží, na sebe v případě hebrejských proroků vzal podobu závazné Smlouvy, kterou Stvořitel uzavřel s Abrahamem, Patriarchou a Prorokem: „A uzavírám svou smlouvu mezi mnou a tebou a tvým pokolením po tobě v jejich pokoleních jako smlouvu věčnou, abych byl tobě Bohem a pro tvé potomstvo po tobě.“⁴⁰

Postupný sled zjevení Božství se rovněž jeví jako mlčky předpokládaný a obvykle jasně zřejmý rys všech hlavních věrovyznání. Jeden z jeho nejstarších a nejjasnějších projevů se odehrává v Bhagavad-Gítě: „Přicházím a jdu a přijdu. Až spravedlnost upadne, ó Baharatovče! Až hříšnost nabude na síle, povstanu věk od věku a zaujmu viditelnou podobu, a zapůsobím na člověka lidmi, pomůžu dobru, odrazím zlo a usadím Ctnost opět na stolec.“⁴¹ Toto trvalé drama tvoří základní strukturu Bible, jejíž posloupnost knih líčí prorocké mise nejenom Abrahama a Mojžíše, „jehož Pán poznal tvář v tvář“⁴² – ale též linii menších proroků, kteří rozvíjeli a upevňovali práci, kterou tito prvotní Autoři tohoto procesu uvedli do pohybu. Žádná míra sporných a fantastických spekulací o přesné povaze Ježíše nemohla obdobným způsobem dokázat oddělit Jeho misi od transformujícího vlivu, který na průběh civilizace vykazala práce Abrahama a Mojžíše. On Sám varuje před tím, že to nebude On, kdo odsoudí ty, kteří odmítnou poselství, které přináší, ale Mojžíš „v něhož věříte. Neboť, pokud byste věřili Mojžíšovi, věřili byste i mně: neboť on psal o mně. Ale jestliže jeho spisům nevěříte, jak můžete věřit mým slovům?“⁴³ Se zjevením Koránu se téma posloupnosti Poslů Božích stává ústředním námětem: „Věříme v Boha, a ve zjevení, které bylo dáno nám, Abrahamovi, Izmaelovi, Izákovi a Jákobovi... a zjevení dané Mojžíšovi a Ježíšovi, a zjevení dané (všem) Prorokům od jejich Pána...“⁴⁴

To, co pro zúčastněného a objektivního čtenáře těchto pasáží vyplyne na světlo, je zásadní jedinnost náboženství. Pod pojmem „islám“ (doslova „podvolení se“ Bohu) se tedy tímto neoznačuje pouze konkrétní zřízení Prozřetelnosti, které započal Muhammad, ale, jak to slova Koránu neklamně objasňují, náboženství samo. Třebaže je správné hovořit o jednotě všech náboženství, je naprosto nezbytné danému kontextu rozumět. Bahá'u'lláh zdůrazňuje, že na té nejhlubší úrovni, existuje pouze jedno náboženství. Náboženství je náboženstvím, stejně jako je věda vědou. To první rozeznává a jasně vyjadřuje hodnoty, které se postupně odvíjejí celým Božím zjevením, to druhé je nástrojem, kterým lidský rozum prozkoumává a je schopen uplatňovat svůj neustále zřejmější vliv nad jevovým světem. To první definuje cíle, které slouží evolučnímu procesu; to druhé napomáhá v jejich uskutečňování. Společně tvoří dvojí systém poznání, který pohání rozvoj civilizace. Jedno jako druhé Mistr nadšeně pozdravil jako „Září Slunce Pravdy“.⁴⁵

Jde tudíž o nedostatečné rozpoznání jedinečného postavení Mojžíše, Buddhy, Zoroastra, Ježíše, Muhammada, či sledu avatarů, kteří inspirovali hinduistické písmo, je-li jejich práce líčena jako zakládání odlišných náboženství. Prokáže se jim spíše úcta tím, když se uznají jako duchovní Vychovatelé dějin, jako oživující síly při vzestupu civilizací, jejichž prostřednictvím rozkvétalo vědomí: „Na světě byl,“ prohlašuje Evangelium, „a svět jím byl stvořen.“⁴⁶ To, že byly tyto osoby chovány v úctě, jež nekonečně převyšuje úctu k jakékoli jiné historické postavě, je odrazem pokusu o

vyznění jinak nevyjádřitelných pocitů vzbuzených v srdcích nesčetných miliónů lidí díky požehnání, které jejich práce udělovala. Lidstvo se tím, že je milovalo, postupně učilo tomu, co to znamená milovat Boha. Realisticky tu není jiného způsobu, jak tak učinit. Čest jim neprokáží neohrabané snahy o zachycení podstatného tajemství jejich přirozenosti v dogmatech vymyšlených lidskou představivostí; to, co jim prokazuje čest, spočívá v tom, že duše bezvýhradně podrobí svou vůli transformujícímu vlivu, který zprostředkovávají.

*

Zmatek nad úlohou náboženství při pěstování morálního povědomí je stejnou měrou zřejmý v obecně rozšířeném chápání jeho přínosu k formování společnosti. Snad nejzřejmějším příkladem je podřadné společenské postavení, které většina svatých textů přiznává ženám. Třebaže konečný prospěch, který z toho pro muže plynul, byl nepochybně hlavním faktorem při upevnování takového pojetí, morální ospravedlnění pro ně nesporně poskytovalo porozumění záměru samotného svatého písma, které mezi lidmi převládalo. Tyto texty se až na několik výjimek obracejí k mužům, a přiznávají ženám v náboženském a společenském životě pouze podpůrnou a podřízenou roli. Je však smutné, že takové porozumění politováníhodně ulehčilo rozšíření názoru, který ženám přikládal prvořadou vinu za selhání při krocení pohlavního pudu, což představuje nutný rys morálního rozvoje. Postoje tohoto druhu se v soudobém rámci okamžitě považují za předsudečné a nespravedlivé. Vedení obsažené ve svatých písmech se ve stádiích společenského vývoje, ve kterých většina hlavních věr vznikala, v první řadě do co největší možné míry snažilo o zcivilizování vztahů plynoucích z neúprosných historických okolností. Je zapotřebí jen málo důvtipu pro uznání toho, že budeme-li se v současné době přidržovat primitivních norem, bude to odporovat samotnému záměru náboženství, jímž je trpělivé pěstování morálního citění.

Srovnatelné ohledy se též týkaly vztahů mezi společnostmi. Dlouhá a vyčerpávající příprava hebrejského lidu na poslání, které se od něho vyžadovalo, je názornou ukázkou složitosti a urputného charakteru morálních výzev, které to obnášelo. Aby se duchovní schopnosti, k jejichž dosažení proroci vyzývali, mohly probudit a vzkvétat, muselo se za každou cenu vzdorovat lákadlům, která nabízely sousední modloslužebnické kultury. Příběhy z Písma, které vyprávějí o zasloužených trestech, které postihly vládce i poddané, kteří tuto zásadu porušili, jsou názornou ukázkou důležitosti, kterou tomu Boží záměr přikládal. Záležitost, která do jisté míry snese podobného srovnání, vyvstala v zápase právě zrozeného a Muhammadem založeného společenství o přežití útočných pokusů pohanských arabských kmenů, které ho chtěly vyhladit, a v barbarské krutosti a neúprosném duchu krevní msty, která útočnický podněcovala. Žádný člověk, který je důvěrně obeznámen s historickými detaily, nebude mít potíže, aby porozuměl přísnosti nařízení Koránu na toto téma. Zatímco monoteistickému věrovyznání židů a křesťanů se měla přiznávat úcta, žádný ústupek modloslužebnictví se nepřipouštěl. V poměrně krátkém časovém úseku se této drakonické vládě podařilo sjednotit kmeny Arabského poloostrova a uvést toto nově stmelené společenství na dráhu více než pěti staletí morálního, intelektuálního, kulturního a hospodářského úspěchu, kterému se do té doby a po ní v rychlosti a rozsahu své expanse nic nevyrovnalo. Historie bývá přísným soudcem. Důsledky konání těch, kteří by bývali takové iniciativy slepě zardousili v kolébce, nakonec v nekompromisním světle dějin vždy vynahradí prospěch plynoucí světu jako celku z triumfu biblické vize o lidských možnostech a pokroku, kterou umožnil génius islámské civilizace.

K těm nejspornějším otázkám ohledně porozumění evoluce společnosti směrem k duchovní zralosti patří otázka zločinu a trestu. U trestů, které většina posvátných textů předepisovala za násilné činy proti obecnému dobru či právům ostatních jedinců, třebaže se v podrobnostech a míře lišily, existoval příklon k tomu, aby byly tvrdé. Tyto texty mnohdy nabízely poškozeným stranám či členům jejich rodin povolení k odplatě proti pachatelům. Z hlediska dějin se však člověk může rozumně ptát, jaké praktické alternativy existovaly? Starostí náboženství za tehdejší nepřítomnosti nejenom současných programů úpravy chování, ale též možnosti uchýlit se k takových donucovacím

prostředkům, jakými jsou vězení a nápravná zařízení, bylo nesmazatelně vstěpovat obecnému povědomí mravní nepřijatelnost a praktickou cenu nepovoleného chování, jehož důsledky by jinak vyvolaly oslabení snah o společenský pokrok. Celá civilizace z toho od té doby získávala prospěch, a bylo by velmi nepoctivé, kdybychom tuto skutečnost neuznali.

Tak tomu bylo po celou dobu všech náboženských zřízení, jejichž počátky se v písemných záznamech uchovaly. Žebráctví, otroctví, samovládu, ozbrojené výboje, etnické předsudky nikdo nezpochybňoval – nebo se jim otevřeně popouštěla uzda – s tím, jak se náboženství snažilo o dosahování nápravy chování, které se v daných fázích rozvoje civilizace považovalo za bezprostředně nezbytné. Odsuzovat náboženství kvůli tomu, že se jakékoli z jeho po sobě jdoucích zřízení nedokázalo vypořádat s celou škálou společenských křivd, by znamenalo nebrat na vědomí všechno, co jsme se o povaze lidského vývoje zatím dověděli. Anachronické myšlení tohoto druhu též nevyhnutelně musí vytvářet vážné psychologické potíže tomu, abychom dokázali ocenit a čelit výzvám vlastní doby.

Otázkou není minulost, ale hlubší dopady na přítomnost. Problémy vyvstávají tehdy, když stoupenci jednoho ze světových náboženství nedokáží rozlišovat mezi jeho věčnými a pomíjivými rysy, a pokoušejí se vnucovat společnosti pravidla chování, která již dávno splnila svůj záměr. Tento princip je pro porozumění společenské role náboženství zásadní: „Lék, jehož je světu třeba při dnešních obtížích, nemůže být tentýž jako lék, jenž může vyžadovat věk následující,“ upozorňuje Bahá'u'lláh. „Zajímejte se horlivě o potřeby věku, v němž žijete, a soustřeďte své úvahy na jeho nezbytnosti a požadavky.“⁴⁷

*

Naléhavé požadavky nového věku lidské zkušenosti, k nimž Bahá'u'lláh politické a náboženské vládcy světa devatenáctého století povolal, nyní jejich nástupci a pokrokoví lidé na všech místech ve velké míře přinejmenším v podobě ideálů přijali. Zásady, na které se jen před několika málo desetiletími pohlíželo s povýšenou shovívavostí jako na vizionářské a beznaděje neuskutečnitelné, se v době, kdy se dvacáté století nachýlilo ke konci, staly ústředním bodem globální debaty. Tito vládcy a pokrokoví lidé řídí práci mocných agentur na mezinárodní, národní a místní úrovni za podpory vědeckého výzkumu a závěrů vlivných komisí, kterým se často dostává štědrého finančního sponzorování. Nesmírné množství učených pojednání v mnoha jazycích se věnuje prozkoumání praktických prostředků za účelem uskutečňování těchto zásad a tyto programy mohou počítat s mediální pozorností na všech pěti světadílech.

Většinou z těchto zásad se bohužel také ve velké míře opovrhují, a to nejenom mezi uznávanými nepřáteli sociálního smíru, ale též v kruzích, které jim jsou výslovně oddáni. To, čeho se nedostává, není přesvědčivý důkaz o jejich případnosti, ale síla mravního přesvědčení, která je může uskutečnit, síla, jejímž jediným prokazatelně spolehlivým zdrojem v celé historii byla a je náboženská víra. Až teprve do doby započetí vlastního Bahá'u'lláhova poslání uplatňovala náboženská autorita stále významnou míru společenského vlivu. Když se křesťanský svět rozhoupal k tomu, aby se rozešel s po tisíce let nezpochybňovaným přesvědčením a nakonec se pustil do řešení společenského zla otroctví, byly to právě biblické ideály, na něž se raní britští reformátoři snažili odvolávat. V programovém projevu, který prezident Spojených států pronesl ohledně ústřední úlohy, jež ve velkém americkém konfliktu sehrávala otázka otroctví, zaznělo varování, že pokud „každíčká kapka krve způsobená švihnutím biče bude oplacena další kapkou způsobenou šlehnutím mečem, jak to bylo řečeno před třemi tisíci lety, musí se přesto říci, že ‚soudy Hospodina jsou pravdivé a naprosto spravedlivé‘.“⁴⁸ Ono období se však rychle nachylovalo ke konci. I tak vlivná postava, kterou byl Mohandás Gándhí, prokázala v době nepokojů, které se po druhé světové válce odehrávaly, svou neschopnost k mobilizaci duchovní síly hinduismu na podporu svých snah o uhašení sektářského násilí na indickém subkontinentu. Ani vůdci islámského společenství nebyli v tomto ohledu o nic úspěšnější. Jak to

předvídá metaforická vize z Koránu o „Dni, ve kterém svineme nebesa jako svitek“⁴⁹, přestala kdysi nezpochybnitelná autorita tradičních náboženství řídit společenské vztahy lidského rodu.

Právě v tomto kontextu začíná člověk oceňovat volbu Bahá'u'lláhova metaforického prostředku o vůli Boha pro nový věk: „Nemyslete si, že jsme vám zjevili pouhou sbírku zákonů. Ba spíše jsme prsty moci a síly rozpečetili vybrané Víno.“⁵⁰ Prostřednictvím Jeho zjevení byly zásady, které si kolektivní příchod dospělosti lidského rodu vyžaduje, obdařeny onou jedinou silou, která dokáže proniknout až ke kořínkům lidské motivace a změnit chování. Pro ty, kteří Ho rozpoznali, není rovnoprávnost mužů a žen sociologickým postulátem, ale zjevenou pravdou o lidské přirozenosti s hlubšími souvislostmi pro každý ohled lidských vztahů. Totéž platí o Jeho učení o jednotě ras. Všeobecné vzdělání, svoboda myšlení, ochrana lidských práv, uznání, že nesmírné surovinové zdroje Země jsou svěřenectvím celého lidstva, odpovědnost společnosti za blahobyt svého občanstva, podpora vědeckého výzkumu, ba i dokonce tak praktická zásada, kterou je mezinárodní pomocný jazyk, který posílí sjednocování národů Země – pro všechny ty, jejichž odezva na poselství Bahá'u'lláhova zjevení byla kladná, představují tyto a podobná přikázání tutěž přesvědčivou autoritu jako ony příkazy písmá proti modloslužebnictví, krádeži a falešnému svědectví. I když náznaky těchto příkazů lze rozeznat už ve starších svatých spisech, jejich definování a předepsání muselo nutně počkat do doby, dokud se nestejnorodé populace planety mohly společně vydat na cestu objevování své přirozenosti coby jediného lidského rodu. Díky přísunu duchovní síly, který Bahá'u'lláhovo zjevení přineslo, lze Boží měřítko oceňovat nikoli jako izolované principy a zákony, ale jako složky jediné, všeobjímající vize budoucnosti lidstva, převratné ve svém záměru a opojné v možnostech, které otevírá.

Nedílnou součástí tohoto učení jsou zásady, které se zabývají správou kolektivních záležitostí lidstva. Hojně citovaná pasáž z Bahá'u'lláhovy Desky královně Viktorii vyjadřuje důraznou chválu zásady demokratické a konstituční vlády, ale je též varováním o kontextu globální odpovědnosti, v němž musí ona zásada působit, má-li v tomto věku svůj záměr uskutečnit: „Ó zvolení zástupci lidu všech zemí! Poradte se spolu a necht' je vaším zájmem pouze to, co prospívá lidstvu a zlepšuje jeho podmínky, budete-li z těch, kdož pozorují bedlivě. Pohlížejte na svět jako na lidské tělo, jež, ač stvořeno jako celistvé a dokonalé, bylo z různých příčin postiženo závažnými poruchami a neduhy. Neulevuje se mu ani na jediný den, ba jeho nemoc je těžší a těžší, jak se dostává do rukou nevědomých lékařů, kteří popouštějí uzdu sobeckým žádostem a žalostně chybují. A uzdravil-li se péčí schopného lékaře tu a tam některý z jeho orgánů, zbytek zůstal postižen jako dříve.“⁵¹ Bahá'u'lláh v jiných pasážích vyslovuje některé praktické hlubší souvislosti. Vlády světa se vyzývají k tomu, aby svolaly mezinárodní poradní orgán coby, řečeno slovy Strážce, základnu „světového federálního systému“⁵² zplnomocněného k tomu, aby ochraňoval autonomii a území svých členských států, řešil národní a regionální spory a koordinoval programy globálního rozvoje pro dobro celého lidského rodu. Je významné, že Bahá'u'lláh tomuto systému přiznává, až bude jednou existovat, právo potlačovat ozbrojenou silou činy agrese jednoho státu proti druhému. Když oslovoval vládce Svěho dne, prohlásil jasnou morální autoritu takové akce: „Jestliže kterýkoli z vás pozvedne zbraň proti jinému, povstaňte proti němu všichni, protože to není nic než zjevná spravedlnost.“⁵³

*

Síla, se kterou se budou tyto cíle postupně uskutečňovat, je síla jednoty. Přestože je to pro Bahá'í tou nejzřejmější pravdou, vypadá to tak, že její hlubší souvislosti týkající se současné krize civilizace většinou soudobých debat unikají. Jen málokterí nebudou souhlasit s tím, že všeobecnou chorobou, která vysává zdraví těla lidstva, je nejednota. Její projevy všude ochromují politickou vůli, oslabují společně sdílenou naléhavou touhu po změně a jsou jedem, který otravuje národní a náboženské vztahy. Jak podivné tedy je, že jednota se považuje za cíl, jehož se má dosáhnout, pokud se ho vůbec dosáhne, až ve vzdálené budoucnosti, poté až se celá řada potíží ve společenském, politickém, hospodářském a morálním životě prodiskutuje a tak či onak vyřeší. Ale tyto potíže jsou v podstatě příznaky a vedlejšími účinky daného problému, nikoli jeho ústřední příčinou. Proč se ale tak zásadnímu převrácení skutečnosti dostává tak širokého přijetí? Odpověď lze podle všeho tak, že se

má za to, že dosažení nefalšované jednoty mysli a srdce mezi národy, jejichž zkušenosti se hluboce různí, je zcela mimo dosah schopností existujících společenských institucí. Třebaže je toto mlčenlivé přiznání vítaným pokrokem při chápání procesů společenské evoluce, které před několika desetiletími převládaly, poskytuje to pouze omezenou praktickou pomoc při reagování na danou výzvu.

Jednota je stavem lidského ducha. Vzdělání ji může podpořit a zdokonalit stejně jako zákonodárství, ale mohou tak činit pouze tehdy, když se objeví a ustanoví jako působivá síla společenského života. Globální společenská vrstva inteligence, jejíž recepty ve velké míře utvářejí nesprávná materialistická pojetí reality, se houževnatě přidržuje naděje, že nápadité sociální inženýrství podporované politickými kompromisy může donekonečna oddalovat možné pohromy, které se, jak popírají jen nemnozí, vynořují nad budoucností lidstva. „Dobře vidíme, že celý lidský rod obklopují veliká a nesčíslná trápení. Ti, kdož se opájejí vlastní pýchou, vstoupili mezi něj a Božího a neomylného Lékaře. Pohled, jak všechny, sebe nevyjímajíce, zapletli do osidel svých úkladů. Oni příčinu nemoci objevit nemohou, ani nevědí o žádném léku.“⁵⁴ Poněvadž je jednota lékem na neduhy světa, její jediný spolehlivý zdroj tkví v obnově vlivu náboženství v lidských záležitostech. Bahá'u'lláh vyhláší, že zákony a zásady, které Bůh v tomto Dni zjevil, jsou „nejmocnějšími a nejjistějšími prostředky přinášejícími rozbřesk světla jednoty mezi lidmi.“⁵⁵ „Změny a nahodilosti světa nemohou nikdy narušit sílu čehokoliv, co je vybudováno na tomto základě, a ani proběhnutí nesčetných století nemůže podkopat jeho stavbu.“⁵⁶

Ústředním cílem Bahá'u'lláhova poslání je tedy vytvoření globálního společenství, které by zrcadlilo jednotu lidstva. Přesvědčivým důkazem, který si Bahá'í společenství může přizvat na obhajobu Jeho poslání, je příklad jednoty, kterou Bahá'í učení už dokázalo vytvořit. Bahá'í Věc představuje při vstupu do jednadvacátého století fenomén, jemuž se nepodobná nic, co dosud svět spatřil. Po mnoha desetiletích snah, ve kterých se vzdouvající se vlny růstu střídaly s dlouhými úseky konsolidace, jež mnohdy zastíňovaly prodlevy při postupu vpřed, se dnešní Bahá'í společenství skládá z několika miliónů lidí, kteří pocházejí prakticky ze všech druhů etnického, kulturního, společenského a náboženského prostředí na této planetě, a kteří bez zasahování kněžstva spravují své kolektivní záležitosti prostřednictvím demokraticky volených institucí. Tisíce lokalit, ve kterých toto společenství zapustilo kořeny, se nacházejí ve všech zemích, oblastech a významných ostrovních skupinách, od Arktidy po Ohňovou zemi, od Afriky po Tichomoří. Tvrzení, že toto společenství již nyní tvoří nejrozmanitější a zeměpisně nejrozšířenější společenství z okruhu podobně organizovaných lidských uskupení na planetě, nebude pravděpodobně zpochybňovat nikdo, kdo je dobře obeznámen s dostupnými důkazy.

Tento úspěch vybízí k porozumění. Běžně užívaná vysvětlení – přístup k bohatství, patronát vlivných politických zájmů, vyzývání tajemných nauk nebo agresivní programy hromadného obracení na víru, které vštěpují bázeň z Božího hněvu – nic z toho nesehrávalo žádnou roli v událostech, které tu popisujeme. Stoupenci Bahá'í Víry dospěli k pocitu identity, že jsou příslušníky jediného lidského rodu, což je identita, která utváří smysl jejich životů a která samozřejmě z jejich strany nevyjadřuje žádnou vrozenou morální nadřazenost: „Ó lidé Bahá! To, že není nikoho, kdo by se vám rovnal, je znamením milosrdenství.“⁵⁷ Poctivý pozorovatel je nucen alespoň vzít v úvahu možnost, že tento fenomén může představovat působení vlivů, které jsou svou povahou zcela odlišné od těch, které důvěrně známe – vlivů, jež lze patřičně popsat pouze jako vlivy duchovní, jež dovedou u obyčejných lidí ze všech prostředí vyvolávat mimořádné výkony ve smyslu obětování se a porozumění.

Obzvláště zářející je skutečnost, že Bahá'í Věc dokázala takto dosaženou neoslabenou a neporušenou jednotu udržet i v těch nejzranitelnějších počátečních obdobích své existence. Člověk bude v dějinách jen marně pátrat po jiném seskupení lidí, ať již se jednalo o politické, náboženské nebo společenské uskupení, které by úspěšně přežilo věčně se objevující sněť rozkolu a rozštěpení. Bahá'í společenství je ve vsí své rozmanitosti sjednoceným uskupením lidí, které je jednotné ve svém porozumění záměru zjevení Boha, jemuž vděčí za svůj zrod, jednotné, ve své oddanosti Správnému řádu, jenž jeho Autor vytvořil pro správu jeho kolektivních záležitostí, jednotné ve svém závazku k úkolu rozšiřovat Jeho poselství po celé planetě. V průběhu mnohých desetiletí jeho rozmachu vynaložili určití jednotlivci, z nichž někteří zastávali vysoké společenské postavení a které všechny

poháněly vpřed ostruhy ctižádostivosti, své nejvyšší úsilí k tomu, aby vytvořili oddělené skupiny následovníků, kteří by vyznávali věrnost jim nebo osobním výkladům, kterými zatížili Bahá'u'lláhovy spisy. V ranějších etapách náboženské evoluce se podobným pokusům podařilo rozštěpit právě narozené víry do sekt, jež mezi sebou soupeřily. V případě Bahá'í Věci však takové pletichy bez výjimky nedokázaly vyvolat nic více než pomíjivé výbuchy sporů, jejichž čistým ziskem bylo, že se v řadách Bahá'í společenství prohloubilo porozumění záměru jeho Zakladatele a jeho oddanost tomuto záměru. „Tak mocné je světlo jednoty,“ ujišťuje Bahá'u'lláh ty, kteří Ho rozpoznají, „že dokáže osvětit celou Zemi.“⁵⁸ Jelikož je lidská přirozenost taková, jaká je, může člověk snadno ocenit Strážcovu očekávání, že tento očistný proces potrvá ještě dlouho, aby byl paradoxně, avšak nezbytně, nedílným rysem vyprávění Bahá'í společenství.

*

Důsledkem toho, že lidé opustili víru v Boha, bylo ochromení schopnosti účinně se vyrovnat s problémem zla, či ho v mnoha případech být jen připustit. I když Bahá'í tomuto jevu nepřipisují objektivní existenci, která se mu v ranějších stádiích náboženských dějin přiznávala, popírání dobra, které zlo představuje, stejně jako tmy, nevědomosti či nemoci, má velice škodlivé důsledky. Uplyne jen málo vydavatelských sezón, které by vzdělaným čtenářům nenabízely širokou škálu nových a podnětných rozborů charakteru některých nejobludnějších postav, které v průběhu dvacátého století systematicky mučily, ponižovaly a vyhlazovaly milióny svých spoluobčanů. Odborné autority vyzývají člověka k tomu, aby přemítal nad důležitostí, která by se v různé míře měla přikládat týraní ze strany rodičů, společenskému odmítání, rozčarování spojeném s výkonem povolání, chudobě, nespravedlnosti, zážitkům z války, možnému genetickému poškození, nihilistické literatuře – nebo rozličným kombinacím výše uvedeného – při snaze o porozumění posedlostem, které sytí zdánlivě bezednou nenávist lidstva. Tyto současné spekulace však nápadně postrádají to, co již zkušení komentátoři ještě před celým stoletím rozpoznali jako duchovní nemoc, ať už jsou její doprovodné rysy jakékoli.

Je-li jednota opravdu lakmusovou zkouškou lidského pokroku, historie ani Nebesa snadno neodpustí těm, kteří se úmyslně rozhodnou proti ní vztáhnout ruce. Lidé plni důvěry zmenší ochrannou slupku, do které se halí, a otevřou se ostatním. Pokud to neudělají, nemají k dispozici žádný prostředek, kterým by se mohli z celého srdce zavázat k plnění společných cílů. Není nic zničujícího než náhlé odhalení, že pro druhou stranu nepředstavovaly závazky učiněné v dobré víře nic více než získaný prospěch, určitý prostředek k dosažení skrytých cílů, které se liší, ba dokonce přímo odporují tomu, co bylo údajně podniknuto společně. Taková zrada se trvale jako nit táhne lidskými dějinami, a jeden z jejích nejstarších zaznamenaných projevů lze vysledovat ve starodávném příběhu Kainovy žárlivosti na bratra, jehož víru se Bůh rozhodl vyzkoušet. Zanechalo-li děsivé utrpení, které národy Země ve dvacátém století zakusily, nějaké ponaučení, pak spočívá ve skutečnosti, že systematická nejednota, která je dědictvím temné minulosti a která jako jed zamožuje vztahy v každé oblasti života, mohla v tomto věku otevřít dokořán dveře démonickému chování, které je bestiálnější než všechno, o čem se jen lidskému rozumu snad mohlo zdát.

Má-li zlo jméno, pak je to zajisté úmyslné porušování těžce vyjednaných smluv o míru a usmíření, kterými se lidé dobré vůle snaží uniknout minulosti a společně budovat novou budoucnost. Jednota svou samotnou povahou vyžaduje sebeobětování. „Sebeláska,“ prohlašuje Mistr, „je vhnětena do samotné hlíny člověka.“⁵⁹ Ego, které pojmenoval „neodbytné já“⁶⁰, instinktivně vzdoruje omezením ukládaným tomu, co pojímá za svou svobodu. Aby se jedinec ochotně zřekl uspokojení, které mu nevázanost dopřává, musí dospět k víře, že naplnění leží někde jinde. A to v konečném důsledku spočívá tam, kde vždy spočívalo, totiž v podvolení se duše Bohu.

Selhání dostát výzvy k takovému podvolení se po celá staletí se zvláště zničujícími důsledky projevovalo v tom, že lidé zradili Posly Boží a ideály, které učili. Tato diskuse není místem pro podrobné prozkoumání povahy a ustanovení konkrétní Smlouvy, jejímž prostřednictvím Bahá'u'lláh

úspěšně zachoval jednotu těch, kteří Ho rozpoznají a slouží Jeho záměru. Postačí, povšimneme-li si síly jazyka, který si vyhrazuje pro ty, kteří ji úmyslně porušili a zároveň jí předstírali věrnost: „Ti, kteří se od toho odvrátili, jsou v očích Pána, Všemohoucího, Nezkrotného, počítáni k obyvatelům nejpekelnějšího ohně.“⁶¹ Důvod k přísnosti tohoto odsouzení je zřejmý. Jen málokdo má obtíže s tím, aby uznal nebezpečí, které pro společenský blahobyt představují takové důvěrně známé zločiny jako je vražda, znásilnění či podvod nebo aby uznal, že společnost potřebuje podnikat na svou ochranu účinná opatření. Ale, jak mají Bahá'í přemýšlet o zvrácenosti, která, pokud by se nezastavila, by zničila samotné prostředky, které jsou pro vytváření jednoty nezbytné a ze které by se podle nekompromisních slov Mistra „stala sekera, jež se zařala do samého kořene Požehnaného Stromu“⁶² Otázkou zde není intelektuální nesouhlas, ba dokonce morální slabost. Mnozí lidé se zdráhají přijmout autoritu toho či jiného druhu, a nakonec nechtějí mít nic společného s podmínkami, které ji vyžadují. Lidé, které Bahá'í Víra přitahuje, ale kteří se z jakéhokoli důvodu rozhodnou, že ji opustí, mají naprostou volnost, aby tak učinili.

Porušování Smlouvy je jevem, který je svou podstatou zásadně odlišný. Ti, kteří jsou pod vlivem jejího porušování, nejsou prostě a jednoduše podněcováni takovými pohnutkami, že by se chtěli svobodně vydat po kterékoli stezce, o níž věří, že směřuje k osobnímu naplnění nebo k přínosu pro společnost. Tito lidé jsou spíše hnáni zdánlivě nezkrotným odhodláním vnucovat společenství svou osobní vůli jakýmkoli prostředky, které mají k dispozici bez ohledu na způsobenou škodu a bez zřetele na slavnostní závazky, do nichž vstoupili poté, co byli za členy onoho společenství přijati. Ego se nakonec stává tou prvořadou autoritou, nejenom ve vlastním životě daného jednotlivce, ale i ve všech ostatních životech, které se mu podaří ovlivnit. Jak to dlouhodobé a tragické zkušenosti až příliš jistě prokázaly, lze darů, kterými jsou význačný rodinný původ, intelekt, vzdělání, zbožnost nebo vůdcovství ve společnosti stejnou měrou využívat jak pro službu lidstvu, tak pro osobní ctižádost. V minulých epochách, kdy se pozornost Božího záměru soustřeďovala na duchovní priority odlišné povahy, nenarušovaly důsledky takové vzpoury ústřední poselství žádného z po sobě jdoucích zjevení Boha. S nesmírnými příležitostmi a strašlivým nebezpečím, které s sebou fyzické sjednocení planety dnes přináší, se závazek k požadavkům jednoty stává prubířským kamenem všech vyhlášeních oddanosti vůli Boží nebo, chcete-li, blahobytu lidstva.

*

Všechno v její historii vybavilo Bahá'í Věc k tomu, aby odpovídala na výzvu, které čelí. Bahá'í projekt si i v této poměrně rané fázi svého vývoje a za poměrně omezených zdrojů, které má v současné době k dispozici, plně zaslужuje respekt, který si získává. Nezúčastněný divák nemusí přijmout jeho nároky na Boží původ, aby dovedl ocenit, čeho se dosáhlo a dosahuje. Budeme-li ho brát prostě jako fenomén týkající se tohoto světa, jsou povaha a úspěchy Bahá'í společenství jeho vlastním ospravedlněním pro získání pozornosti každého, kdo je vážně znepokojen krizí civilizace, poněvadž jsou důkazem toho, že se národy světa mohou ve vši své rozmanitosti naučit žít a pracovat a nalézat naplnění jako jediný lidský rod v jediné globální domovině.

Tato skutečnost podtrhuje, je-li dalšího zdůrazňování vůbec třeba, naléhavost po sobě jdoucích Plánů, které pro expanzi a konsolidaci Víry vyhotovil Světový dům spravedlnosti. Zbytek lidstva má veškeré právo očekávat, že uskupení lidí, kteří se nefalšovaně zasvěcují vizi jednoty, jež je v Bahá'u'lláhových spisech ztělesněna, budou rostoucí měrou energicky přispívat k programům společenského zlepšování, jejichž úspěch závisí právě na síle jednoty. Reagovat na toto očekávání bude vyžadovat, aby Bahá'í společenství neustále se zrychlujícím tempem rostlo, do veliké míry násobilo lidské a hmotné zdroje vložené do jeho práce a ještě dále rozrůžňovalo škálu talentů, které ho vybavují k tomu, aby bylo užitečným partnerem podobně smýšlejícím organizacím. Spolu se společenskými cíli daného úsilí musí jít o jasné vědomí toho, že milióny rovnocenně upřímných lidí, kteří si dosud nejsou Bahá'u'lláhova poslání vědomi, ale jsou mnoha jeho ideály inspirováni, touží po příležitosti najít takový život služby, který bude mít trvalý význam.

Kultura systematického růstu, která v Bahá'í společnosti zapouští kořeny, by se tedy mohla jevit jako ta zdaleka neúčinnější odpověď, kterou mohou přátelé dát na výzvu, jež se na těchto stránkách probírala. Zkušenost intenzivního a trvalého ponoření se do Tvořivého Slova postupně osvobozuje člověka ze sevření materialistických předpokladů – toho, co Bahá'u'lláh nazývá „náznaky ztělesnění satanských představ“⁶³ – které pronikají společností a ochromují pohnutky ke změně. Rozvíjí to v člověku schopnost napomáhat tomu, aby touha po jednotě u přátel a známých našla zralé a inteligentní vyjádření. Povaha ústředních aktivit současného Plánu – dětské hodiny, devocionální setkání a studijní kroužky – dovoluje rostoucím počtům lidí, kteří se zatím nepovažují za Bahá'í, aby se směli tohoto procesu účastnit. Výsledkem byl vznik toho, co bylo výstižně pojmenováno jako „společensví zájemců“. Zkušenosti ukazují, že s tím, jak ostatní získávají z účasti prospěch a začínají se ztotožňovat s cíli, které Věc sleduje, i oni tíhnou k tomu, aby se Bahá'u'lláhovi plně oddali coby aktivní činitelé Jeho záměru. Nadšené vykonávání Plánu má kromě těchto souvisejících cílů potenciál ohromně rozšířit příspěvek Bahá'í společnosti k veřejné rozpravě o tom, co se stalo tím nejnáročnějším problémem, kterému lidstvo čelí.

Mají-li Bahá'í splnit Bahá'u'lláhův mandát, je očividně životně důležité, aby dokázali ocenit, že souběžné snahy směřující k prosazování zlepšení stavu společnosti a snahy vedoucí k učení Bahá'í Víry nejsou aktivitami, které spolu soupeří o pozornost. Představují spíše oboustranné rysy jediného soudržného globálního programu. Rozdíly v přístupu určují především lišící se potřeby a různíci se stádia kladení otázek, na něž přátelé narážejí. Poněvadž je svobodná vůle vrozeným darem duše, bude každý člověk, který je přitahován k tomu, aby Bahá'u'lláhovo učení prozkoumal, potřebovat najít vlastní místo v nekonečném kontinuu duchovního hledání. Bude potřebovat, aby si v soukromí vlastního svědomí a bez nátlaku, stanovil duchovní odpovědnost, kterou tento objev obnáší. Aby mohl tuto autonomii inteligentně vykonávat, musí získat jak perspektivu o procesech změny, která jej podobně jako zbytek lidské populace zasahuje, tak i jasné porozumění hlubších souvislostí, které to pro jeho život má. Povinností Bahá'í společnosti je dělat vše, co je v jeho moci, aby napomáhalo všem fázím všeobecného pohybu lidstva vstříc ke znovushledání s Bohem. Boží Plán, který mu odkázal Mistr, je prostředkem, kterým se tato práce vykonává.

Ač je ideál jednoty náboženství nesporně tím nejústřednějším tématem, úkol předávání Bahá'u'lláhova poselství však očividně není mezináboženským projektem. Zatímco rozum hledá intelektuální ujištění, to, po čem duše touží, je dosažení *jistoty*. Takové vnitřní přesvědčení je konečným cílem veškerého duchovního hledání, bez ohledu na to jak rychlý či postupný může takový proces být. Zkušenost obrácení na víru není pro duši vnějškovým či nahodilým rysem zkoumání náboženské pravdy, ale ústřední záležitostí, kterou se musí v konečném důsledku zabývat. Bahá'u'lláhova slova na toto téma jsou zcela jednoznačná a jsou jednoznačná i pro ty, kteří se snaží, aby Mu sloužili: „Vpravdě pravím, toto jest Den, kdy lidstvo může spatřit Tvář a uslyšet Hlas Přislíbeného. Pozvedlo se Boží volání a nad lidmi vysvitlo světlo Jeho obličeje. Všem lidem se patří, aby z desky svého srdce vyhladili stopy všech planých slov a s otevřenou myslí, zbavenou předsudků, pohlédli na znamení Jeho Zjevení, na důkazy Jeho Poslání a znaky Jeho slávy.“⁶⁴

*

Jedním z charakteristických rysů modernity bylo všeobecné probuzení historického povědomí. Výsledkem této revoluční změny v rozhledu, která ve velké míře zvyšuje úroveň učení Bahá'u'lláhova poselství, je schopnost lidí, dostanou-li tu možnost, aby rozpoznali to, že celé uskupení posvátných textů lidstva zasazuje drama samotného spasení přímo do kontextu historie. Náboženství podle toho, co prozrazují svatá písmena, nefunguje pod vnějškovým jazykem symbolů a metafor na základě nahodilých příkazů magie, ale jako jeden proces naplňování, který se odvíjí v materiálním světě, jenž byl za tímto účelem stvořen Bohem.

Texty hovoří v tomto ohledu jediným hlasem: cílem náboženství je, aby lidstvo dospělo k věku „shromáždění“⁶⁵ „jednoho stáda a jednoho pastýře“⁶⁶; velkému věku, který má přijít, až bude „Země svítit slávou svého Pána“⁶⁷ a vůle Boží bude vykonána „jako v nebi, tak i na zemi“⁶⁸; „přislíbenému Dni“⁶⁹, kdy „svaté město“⁷⁰ sestoupí „z nebe od Boha“⁷¹, kdy „hora Hospodinova domu bude usazena na vrcholu hor a bude povýšena nad pahorky; všechny národy k ní budou proudit“⁷², kdy Bůh bude požadovat vědět „proč vy nuzíte lid můj, a tváře chudých zahanbujete“⁷³; Dni, kdy se písma, která byla „zapečetěna až do času konce“⁷⁴ otevřou a spojení s Bohem se projeví v „novém jménu, které ústa Hospodina pronesou“⁷⁵; věku, který se bude naprosto vymykat všemu, co lidstvo doposud zažilo, co si rozum dovedl představit nebo co jazyk až dosud obsáhl: „stejně jako jsme vytvořili první Stvoření, vytvoříme i nové, příslib, k němuž jsme se zavázali, zajisté ho splníme.“⁷⁶

Vyhlášeným záměrem řady prorockých zjevení v dějinách tedy nebylo pouze vést jednotlivého hledajícího po stezce osobního spasení, ale připravit celou lidskou rodinu pro onu velikou eschatologickou Událost, která v budoucnosti nastane, jejímž prostřednictvím se samotný život naprosto transformuje. Bahá'u'lláhovo zjevení není ani přípravné, ani prorocké. **Je to ona Událost.** Pomocí jeho vlivu se uvedl do pohybu ohromující projekt pokládání základů Království Božího a obyvatelstvo Země bylo obdařeno schopnostmi a způsobilostmi, které mu umožňují, aby si s tímto úkolem poradilo. Ono Království je světová civilizace utvářená zásadami sociální spravedlnosti a obohacená úspěchy lidského rozumu a ducha, které se vymykají všemu, co si současný věk dokáže představit. „Toto jest Den,“ prohlašuje Bahá'u'lláh, „kdy lidé byli zahrnuti tou nejznamenitější přízní Boží, Den, kdy vše stvořené bylo naplněno Jeho nejmocnější milostí... Brzy bude současný řád svinut a na jeho místo se rozprostře nový.“⁷⁷

Služba tomuto cíli si vyžaduje porozumění základního rozdílu, který odlišuje Bahá'u'lláhovu misi od politických a ideologických projektů, které vymysleli lidé. Morální vzduchoprázdno, které vyvolaly hrůzy dvacátého století, jasně odhalilo nejzazší hranice schopnosti lidského rozumu, aby bez cizí pomoci vymyslel a vystavěl ideální společnost, ať by byly hmotné zdroje využité pro tuto snahu sebevětší. Následné utrpení nesmazatelně vrylo tuto lekci do vědomí národů Země. Pohled náboženství na budoucnost lidstva tedy nemá nic společného se systémy minulosti – a pouze poměrně malý vztah k systémům dneška. Obrací se ke skutečnosti v genetickém kódu, dá-li se to tak popsat, rozumové duše. Ježíš před dvěma tisíci lety učil, že Království nebeské je „uvnitř“⁷⁸. Jeho organické analogie „vinice“⁷⁹, „semínka zasazeného do dobré půdy“⁸⁰ „dobrého stromu, který přináší dobré ovoce“⁸¹ hovoří o potencionální schopnosti lidského rodu, jehož Bůh od úsvitu času vychovával a školil, což představuje záměr a vedoucí hnací sílu tvořivého procesu. Neustávající práce pečlivé kultivace je úkolem, který Bahá'u'lláh svěřil společnosti těch, kteří Ho uznávají a přijmou Jeho Věc. Není se pak třeba podívat vznešenému jazyku, v němž hovoří o výsadě tak veliké: „Jste hvězdy na nebi porozumění, vánek ševlící na úsvitu dne, pokojně plynoucí vody, na nichž je závislý život každého člověka, písma vepsaná na Jeho posvěcený svitek...“⁸²

Tento proces v sobě nese ujištění o svém naplnění. Pro ty, kteří mají oči k vidění, se nyní všude objevuje nové stvoření, stejně jako se ze semenáčku stává časem strom, který nese ovoce nebo dítě dospívá do dospělosti. Po sobě jdoucí zřízení milujícího a cílevědomého Stvořitele přivedla obyvatele Země na práh své kolektivní dospělosti jako jediného lidu. Bahá'u'lláh nyní povolává lidstvo, aby se ujalo svého dědictví: „Jako svrchovaný lék a nejmocnější nástroj k uzdravení celého světa stanovil Pán spojení všech národů v jedné celosvětové Věci, v jedné společné Věře.“⁸³

ODKAZY

¹ Bahá'u'lláh odkazuje na pradávny perský a arabský příběh o Majnúnovi (čti Madžnúnovi) a Laylí, in: *The Seven Valleys and The Four Valleys*, Bahá'í Publishing Trust, Wilmette, 1991, str. 6, nebo ve slovenském překladu: *Sedem Údolí a Štyri Údolia*, Bahá'í nakladatelství, Mladá Boleslav, 1994, str. 20.

² srov.: *Bahá'u'lláhovy vybrané spisy*, Bahá'í nakladatelství, Mladá Boleslav, 1994, část LXI., str. 67.

³ *Bahá'u'lláhovy vybrané spisy*, Bahá'í nakladatelství, Mladá Boleslav, 1994, část XVI., str. 22, 23.

⁴ *Bahá'u'lláhovy Desky*, Bahá'í nakladatelství, Mladá Boleslav, 2001, str. 28.

⁵ srov.: *Bahá'u'lláhovy vybrané spisy*, Bahá'í nakladatelství, Mladá Boleslav, 1994, část XVII., str. 24.

⁶ Bahá'u'lláh: *Epistle to the Son of the Wolf*, Bahá'í Publishing Trust, Wilmette, 1988, str. 133

⁷ Bahá'u'lláh: *The Kitáb-i-Íqán*, Bahá'í Publishing Trust, Wilmette, 1993, odstavec 216

⁸ tamtéž

⁹ *The Kitáb-i-Íqán*, Bahá'í Publishing Trust, Wilmette, 1993, odstavec 104.

¹⁰ tamtéž, odstavec 106.

¹¹ srov.: *Bahá'u'lláhovy vybrané spisy*, Bahá'í nakladatelství, Mladá Boleslav, 1994, část XXII.

¹² *Prayers and Meditations by Bahá'u'lláh*, Bahá'í Publishing Trust, Wilmette, 1987, strana 311.

¹³ srov.: *Bahá'u'lláhovy vybrané spisy*, Bahá'í nakladatelství, Mladá Boleslav, 1994, část XXVII.

¹⁴ srov.: tamtéž, část CIX.

¹⁵ srov.: tamtéž, část LXXXI.

¹⁶ Julian Huxley, citován Pierrem Teilhardem de Chardinem, *The Phenomenon of Man*, London, William Collins Sons & Co. Ltd., 1959, str. 243. Viz též Julian Huxley, *Knowledge, Morality, and Destiny*, New York, Harper & Brothers, 1957), str. 13.

¹⁷ Shoghi Effendi, *Bahá'u'lláhův Světový řád, Vybrané dopisy*, Bahá'í nakladatelství, 2008, str. 53.

¹⁸ *Bahá'u'lláhovy vybrané spisy*, Bahá'í nakladatelství, Mladá Boleslav, 1994, část LXXVIII., str. 85.

¹⁹ *Bahá'u'lláhovy vybrané spisy*, Bahá'í nakladatelství, Mladá Boleslav, 1994, část CXXXII., str. 160.

²⁰ *Bahá'u'lláhovy vybrané spisy*, Bahá'í nakladatelství, Mladá Boleslav, 1994, část LXX., str. 77 nebo *The Kitáb-i-Aqdas: The Most Holy Book*, Bahá'í Publishing Trust, Wilmette, 1993, odst. 182..

²¹ Bahá'u'lláh: *The Kitáb-i-Íqán*, Bahá'í Publishing Trust, Wilmette, 1993, odst. 4.

²² tamtéž, odst. 8.

²³ tamtéž, odst. 13.

²⁴ tamtéž, odst. 14.

²⁵ srov. Matouš 13,25.

²⁶ srov. Tamtéž 13,29-30.

²⁷ srov.: Korán 7:33.

²⁸ Bahá'u'lláh: *The Kitáb-i-Aqdas*, odstavec 99.

²⁹ *The Summons of the Lord of Hosts: Tablets of Bahá'u'lláh*, Bahá'í World Centre, Haifa, 2002, odstavec 126.

³⁰ Bahá'u'lláh citován v *The Advent of Divine Justice* od Shoghi Effendiho, Bahá'í Publishing Trust, Wilmette, 1990, str. 79.

³¹ srov.: Izajáš 45,5.

³² srov.: První list Timoteovi 1,17.

³³ srov.: Korán 3:73.

³⁴ srov.: Korán 2:177.

³⁵ srov.: Matouš 5,13.

³⁶ Tamtéž 5,14.

³⁷ srov.: Micheáš 6,8.

³⁸ srov.: Jan 14,6.

³⁹ srov.: Korán 24:35.

⁴⁰ srov.: Genesis 17,7.

- ⁴¹ Bhagavad-Gíta, kapitola IV.
- ⁴² srov.: Deuteronomium 34,10.
- ⁴³ srov.: Jan 5,45 – 47.
- ⁴⁴ srov.: Korán 2:136.
- ⁴⁵ *The Promulgation of Universal Peace: Talks Delivered by 'Abdu'l-Bahá during His Visit to the United States and Canada in 1912*, revised edition, Bahá'í Publishing Trust, Wilmette, 1995, str. 326.
- ⁴⁶ srov.: Jan 1,10.
- ⁴⁷ *Bahá'u'lláhovy vybrané spisy*, Bahá'í nakladatelství, Mladá Boleslav, 1994, str. 119, část CVI.
- ⁴⁸ Abraham Lincoln, citován v „*Inaugural Addresses of the Presidents of the United States*“, Washington, D.C., U.S. Government Printing Office, 1989.
- ⁴⁹ Korán 21:104.
- ⁵⁰ Bahá'u'lláh, *The Kitáb-i-Aqdas*, odstavec 5.
- ⁵¹ *The Summons of the Lord of Hosts, Tablets of Bahá'u'lláh*, Bahá'í World Centre, Haifa, 2002, odstavec 174, či srov.: *Bahá'u'lláhovy vybrané spisy*, Bahá'í nakladatelství, Mladá Boleslav, 1994, str. 142 -143, část CXX.
- ⁵² Shoghi Effendi, *Bahá'u'lláhův Světový řád, Vybrané dopisy*, Bahá'í nakladatelství, 2008, str. 243.
- ⁵³ Bahá'u'lláh, citován v: Shoghi Effendi, *Bahá'u'lláhův Světový řád*, str. 228.
- ⁵⁴ srov.: *Bahá'u'lláhovy vybrané spisy*, Bahá'í nakladatelství, Mladá Boleslav, 1994, str. 119-120, část CVI.
- ⁵⁵ *Bahá'u'lláhovy Desky*, Bahá'í nakladatelství, Mladá Boleslav, 2001, str. 111.
- ⁵⁶ Shoghi Effendi, *Bahá'u'lláhův Světový řád, Vybrané dopisy*, Bahá'í nakladatelství, 2008, str. 241.
- ⁵⁷ Bahá'u'lláh, citován v *The Advent of Divine Justice* od Shoghi Effendiho, 1990, str. 84.
- ⁵⁸ srov.: *Bahá'u'lláhovy vybrané spisy*, Bahá'í nakladatelství, Mladá Boleslav, 1994, str. 161, část CXXXII.
- ⁵⁹ 'Abdu'l-Bahá, *The Secret of Divine Civilization*, Bahá'í Publishing Trust, Wilmette, 1990, str. 96.
- ⁶⁰ *Selections from the Writings of 'Abdu'l-Bahá*, Bahá'í World Centre, Haifa, Israel, 1997, str. 256.
- ⁶¹ Bahá'u'lláh, citován z jedné dříve nepřeložené Desky.
- ⁶² srov.: *Poslední vůle 'Abdu'l-Baháa*, Bahá'í nakladatelství, Mladá Boleslav, 1997, str. 22.
- ⁶³ Bahá'u'lláh, *The Kitáb-i-Íqán*, odstavec 213.
- ⁶⁴ *Bahá'u'lláhovy vybrané spisy*, Bahá'í nakladatelství, Mladá Boleslav, 1994, str. 7 , část VII.
- ⁶⁵ *The Summons of the Lord of Hosts*, odstavec 126.
- ⁶⁶ Jan 10,16.
- ⁶⁷ Korán 39:69.
- ⁶⁸ Matouš 6,10.
- ⁶⁹ Korán 85:2.
- ⁷⁰ Zjevení 21,2.
- ⁷¹ tamtéž 3,12.
- ⁷² Izajáš 2,2.
- ⁷³ tamtéž 3,15.
- ⁷⁴ Daniel 12,9.
- ⁷⁵ Izajáš 62,2.
- ⁷⁶ Korán 21:104.
- ⁷⁷ *Bahá'u'lláhovy vybrané spisy*, Bahá'í nakladatelství, Mladá Boleslav, 1994, str. 5 , část IV.
- ⁷⁸ Lukáš 17,21.
- ⁷⁹ Matouš 21,33.
- ⁸⁰ tamtéž 13,23.
- ⁸¹ tamtéž 7,17.
- ⁸² *Bahá'u'lláhovy vybrané spisy*, Bahá'í nakladatelství, Mladá Boleslav, 1994, str. 110 , část XCVI.
- ⁸³ srovnej tamtéž, str. 143, část CXX.